

¹ *Llibre d'Hores de la verge Maria*, segons l'ús de Roma, amb una miniatura de la Verge en el darrer full.

²

³ Es tracta de la versió catalana de la *Història de Valter e Griselda*?

⁴ Còdex litúrgic en català referit al *Psalterium*.

⁵ Còdex en català sobre lectures seleccionades (*Flores*) referides a aquest text litúrgic (*Psalterium*).

⁶ També és en català aquest exemplar de Boethius, probablement el seu text més difós, *De consolatione Philosophiae*.

1457, octubre, 13

Inventari parcial dels llibres relictos per Joan Gabriel Esplugues, ciutadà de Barcelona.

AHCB (DSC). Notarials, *Inventaris*[Original perdut], anys 1454-1459, fols. 303v-305r,306v,308r.
Ed. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 109.

.....

1. <Primo>, unes *Hores de Santa Maria* romanes, scrites en pergamins. E en lo principi és lo *Compter*, e en la derera fulla pintada la Deytat, cubertes de posts, ab dos scudets e gafets e tencadors d'argent.

2. Item, altre libre patit, ab cuberta de posts cubertes de aluda blanca. E comensa la primera fulla: "lo car secret". E fenex en la derrera: "in dictum est hibi".

3. Item, .I. libre patit, ab cubertes de posts cubertes de pell blave, ab .I. gafet, scrit en paper, intitulat en letres vermelles: "*De la gran constància e paciència de Griselda*".

4. Item, .I. libre scrit en paper, de posts cubertes de pella vermella, en què són les propietats del *Saltiri*. E comensa en letra vermella en la primera fulla: "Sent Ylari". E fenex en la derrera fulla: "en per tostemps. Amen".

5. Item, .I. libre de paper, ab cuberta engrutada, squinsat, en què és la *Flor del Saltiri*, en pla. E comense en la primera fulla: "Déu e Senyor". E fenex en la derrera fulla: "Ave Maria".

6. Item, altre libre apellat *Boeci*, scrit en paper, molt sotil, ab posts cubertes de vermell.

Curiosament, molts dels llibres del mercader Francesc Maldà passaren, en un període de només 3 anys, a la seva cunyada Angelina (doc. 284), a la llibreria de la qual identifiquem gairebé els mateixos textos (com hom pot comprovar). Desconeixem, però, el motiu pel qual els llibres passaren a Angelina (és possible que passessin primer al seu germà, i marit d'Angelina, el sastre Mateu Maldà), i no pas a la seva dona Isabel o a la seva filla, de nom també Angelina.

¹ *Flores sanctorum*, en català. (284, 2)

² *Genesis (Biblia)*, en català. (284, 3)

³ *Passionarium (Liturgica)*, en català: és l'únic esment que no és descrit amb els mateixos termes a l'inventari de llibres d'Angelina. O potser són els 50 quaderns de la *Biblia* en romanç que s'hi esmenten (284, 1)?

⁴ El primer d'aquests 3 llibres és el del *Bisbe de Jaén*. (284, 4; llibres entesos com a divisió del text o com a exemplars sencers «lligats» de la mateixa manera, no especificada, que en l'anotació anterior ?).

⁵ (284, 5)

⁶ L'incipit "ut vult philosophus..." es correspon amb un *Commentarius in Petri Hispani Summas logicales* de Guillelmus Arnaldi. (284, 6)

⁷ *Llibre d'Hores de la verge Maria*. (284, 7)

⁸ (284, 8)

⁹ *Doctrinale* d'Alexander de Villadei. (284, 9).

¹⁰ Ja hem constatat la presència d'altres textos de *Paris e Viana* en el nostre estudi. (284, 10)

¹¹ (284, 11)

¹² *Psalmi vesprales (Liturgica)*. (284, 12)

1457, novembre, 10

Inventari dels llibres relictos per Francesc Maldà, mercader, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fols. 128v-129v.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 110.
Ed.parc. MADURELL: *Regesta Biblias...*, n° 54.

desembre, 10

.....
En lo scriptori:

1. Primo, hun libre appellat *Flos sanctorum* scrit en paper, ab cubertes negres ab dos gaffets. Qui comensa en lo negre: "En nom de nostre Senyor". E feneix^a: "Salvator noster".
2. Item, altre libre scrit en paper, ab cubertes negres, appellat lo *Gènesi*. Qui comensa: "diu lo libre del *Gènesi*". E feneix: "Senyor Déu. Amen".
3. Item, altre libre ligat com lo prop dit, scrit en paper. Qui són les *Passies* e^b altres istòries. Comensa: "e quant Jhesús hac acabades". E feneix: "Deo gracias. Amen".
4. Item, altre libre ligat com lo semblant, scrit en paper. Qui són .III. libres. E primer és *Bisbe de Jahent*. Comensa: "En nom de Déu sie". E feneix lo derrer: "no'ns oblit. Amen".
5. *lf.129r.* Item, .I. libre scrit en pergamins, ab cubertes de posts, antich. Qui comensa en lo primer corondell: "Reverendo Pater". E feneix: "moravi servum venio".
6. Item, altre libre scrit en pergamins, ab .I. gaffet, ab cubertes de posts. Qui comensa: "ut vult phisolofus in tercio de anima". E feneix: "partibus".
- .....
7. Item, unes *Ores* de pocha forma scrites en pergamins. Qui comensen en lo vermell: "in die dominica". E en lo negre: "Domine labia mea". E fenexen en lo negre: "et clamor tuus ad te veniat".
- .....
8. *lf.129v.* Item, .I. libre vert scrit en paper, ab cubertes verdes angrutades, ab dos botons. Qui comensa: "noviciorum studia". E feneix: "spiritus infundam".
9. Item, .I. *Doctrinal* de pocha vàlua.
10. Item, .I. libre qui és^c *Paris e Viana* scrit en paper.
11. Item, .I. libre scrit en pergamins. Qui comensa: "postquam [facta] fuit in questio".
12. Item, .I. libre appellat *Vesprals*.

¹³ Llibre d'*Orationes* sense especificació de llengua. (284, 13)

¹⁴ Donatus, *Partes*. (284, 14)

¹⁵ De temàtica mariana hem documentat, a més dels clàssics llibres d'*Hores*, altres textos relacionats d'una manera o altra amb la seva figura o el seu nom (*Cobles*, *Llaors*, els *Cent noms* que pot prendre, etc...). En aquest cas, es tracta d'un llibre sobre el *Llinatge de la verge Maria*. (284, 15).

13. Item, .I. libre scrit en paper qui són de *Oracions*.
14. Item, unes *Parts* sotils.
15. Item, un paper qui és lo *Linatge de la verge Maria*.

^a segueix cancel·lat in secula.- ^b e altres istòries interlineat.- ^c és interlineat, damunt de són cancel·lat.

¹ Sorpren trobar un dels clàssics de la *Chirurgia* medieval, Lanfrancus Mediolanensis, en poder d'un canvista, text més propi d'apotecaris, barbers, cirurgians o metges. Una frase que segueix cancel·lada diu que aquest còdex «és d'en Orisa, barber, stà penyora»; per la raó que sigui -possiblement el no pagament del deute-, el còdex d'aquest barber va passar a ésser propietat definitiva de Malarts i per això es va cancel·lar l' anotació-recordatori.

Un altre text d'aquest metge italià constituïa l'únic patrimoni librari del també barber Pere Burgès (149, 1) i, curiosament, també el tenia en penyora -en aquest cas a un beneficiat de la Seu, mossèn Pere Vidal.

² Bartolus de Saxoferrato, *In Codice (C.I. Civ)*. Un tal misser Guillem Vila, per mitjà d'un albarà autògraf, reconeix que aquest llibre era seu i que l'havia empenyorat a Malarts per cinc lliures.

³ Llibre de *Medicina* sense especificar.

⁴ Un nou esment del *Preste Joan*.

1457, novembre, 28

Inventari dels llibres relictes per Ramon Malarts, canvista, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fols. 135v-136r.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 111.
Cit. C.BATLLE: *Las bibliotecas...*, p. 25.

En l'escriptori:

- .....
1. <Primo> , hun libre appellat *Alamfranch* scrit en paper^a.
  2. Item, hun libre scrit en paper, ab cubertes de posts, qui és *Bartol sobre tot lo Codi*. És de micer Guillem Vila, <e> stà <en> penyora per sinch lliures ab alberà scrit de mà sua.
  3. Item, hun libre scrit en paper, ab cubertes verdes de posts, ab .IIII. gafets, qui és de *Medecina*.
- .....
4. Item, hun libre ab certs coerns descornats del *Preste Johan*.

^a segueix cancel·lat és d'en Orisa, barber, stà penyora.

272 Inventari Galbert Antic

¹ Aquest *Tractatus* sense especificar autor, matèria, etc. era del notari Pere Suau, que el tenia en penyora de dos florins a Antic (= 1 lliura, 6 sous).

1457, novembre, 29

Inventari dels llibres relictos per Galbert Antic, mercader, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fol. 153v.

En la cambra hon jahia lo dit deffunt:

.....

1. <Primo>, hun libre scrit en paper, ab cubertes negres ab dos gaffets. E té en la cuberta scrit: "in hoc volumine continentur *Tractatus* sequentes", qui és de Pere Suau, notari, <e> stà <en> penyora per dos florins.

^{1,2} F. Eiximenis, *Llibre dels Àngels*. El mal estat de conservació dels llibres, ja «usats» segons la descripció del notari, més que no pas l'àmplia difusió de què gaudiren, explica, potser, el baix preu que en van pagar el paraire Jaume Ferrer i mossèn Bellafilla, respectivament, a l'encant públic.

1458, gener, 14

Encant parcial dels llibres relictos per Pere Vilasaló, prevere beneficiat de l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona.

AHPB. Pau Renard, *Plec de testaments i inventaris*, lligall 26, s.n., s.f.
Ed.MADURELL: *Mss. Eximinians*, n° 29.

- .....
1. Item, lo *Libre dels Àngels* usat, a Jaume Ferrer, perayre . .I. sou, .XI. diners.
  2. Item, lo *Libre dels Àngels*, ja usat, a mossèn Bellafila . . . .II. sous, .II. diners.

^a .....

^a *possiblement hi hagué més llibres, però el seu estat actual no ens ha permès ni tan sols localitzar aquests dos esments.*

¹ Si completem l'*incipit* amb "...savi cavaller mossèn Pere d'Artés" ens trobem amb un exemplar d'Eiximenis, *Llibre dels Àngels*. Tot i que una anotació al marge esquerre indica que cadascun dels llibres d'aquest inventari va ésser venut, no hem pogut relacionar amb rotunditat quins còdexs són els que es corresponen amb els dos de l'encant.

² Els repertoris, efectivament, relacionen aquest *incipit* amb un text en romanç *De virtutibus et vitiis*.

³ Si, com hem fet abans, gosem completar aquest *incipit* ("Déus vol que·us trebellem e·us cuytem"), estariem davant de la *Doctrina pueril* de Ramon Llull.

⁴ De la mateixa manera, un *incipit* gairebé idèntic ("a la molt alta e mols honorable Senyora, etc") és el del *Llibre de les dones* d'Eiximenis.

⁵ Menys dubtes ofereix aquest nou *incipit* ("per çò que lo libre següent, lo qual féu lo gloriós doctor Boeci..."): el Boethius, *De consolacione Philosophiae*, en català.

⁶ Tot i que és un començament d'*incipit* molt comú i que pot correspondre's amb molts textos, la continuació d'un d'ells ("...pròlech que féu en Guillem Fontana..."), és el d'un dels textos d'Eiximenis que Fontana va traduir.

1458, novembre, 2

Inventari dels llibres relictes per Pere Terrassa, mercader, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fol. 188r.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 112.

novembre, 7

En l'altra cambra maior del dit menjador:

.....
Item, una gran caxa ab son pany e clau en la qual atrobam lo següent:
.....

1. *lf.188r.* <Primo>, .I. libre^a ab cubertes vermelles, ab bolles al entorn e ab dos gaffets. Qui comensa: "Al molt honorable e molt savi cavaller". E fina: "axí com demont és dit".

2. Item, altre libre^a ab po<s>ts negres, ab dos gaffets, bollonades, appellat *Libre de Vicis e Virtuts*. E comensa: "lo primer manament". E fina: "finito libro".

3. Item, altre libre^a ab cubertes vermelles descolorides, ab dos gaffets e bolles al entorn. Qui comensa: "Déus voll". E fina: "per tostemps. Amen".

4. Item, altre libre^a tal com los demont dits ab cubertes negres. Qui comensa: "A la molta alta e molt excel·lent Senyora, et cetera". E fina: "e de la sua glòria. Amen".

5. Item, altre libre^a ab cubertes verdes semblant als ja dits. Qui comensa: "per ço que lo libre següent". E fina: "finito libro, et cetera".

6. Item, altre libre^a ab cubertes negres. Qui comensa: "comensa lo pròlech". E fina: "Amen. Amen".

^a en el marge esquerre una anotació indica que cadascun dels llibres ha estat venut.

¹ *Evangeliarium (Liturgica)*, en romanç. L'argenter Antoni Dies en va pagar dues lliures.

² Els repertoris consultats no recullen cap text d'Eiximenis amb el títol *Contemplacions* ni res de semblant. Amb la qual cosa, o bé estem davant d'un dels textos que hem suggerit en la identificació de l'inventari (275, 1,4 o 6), o bé és un dels molts textos atribuïts sense fonament al menoret gironí.

1458, desembre?

Encant públic dels llibres relictos per Pere Terrassa, mercader, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fols. 192r-192v.

1459, gener, 16

1. Primo, hun libre appellat los *Evangelis* scrits en paper, en romans, an Anthoni Dies, argenter . . . . .II. lliures.

febrer, 1

2. <Item>, hun libre appellat *Contemplacions de mestre Ffrancesch Aximenis* . . . . .III. sous.

276 Inventari Maria de Riusec

¹ Un nou testimoni de la *Vida de sant Llätzer*.

1459, març, 5

Inventari dels llibres relictos per Maria de Riusec.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fol. 201v.
Ed. MADURELL: *Manuscrits...*, nº 113.

En lo menjador de la case, hun la dita dona stava, trobam les coses següents:

.....
Item, hun coffre pintat de hobre de Venècia en lo qual se trobaren les robes següents:

1. Primo, hun *Libre de sent Làtzer*.

277 Inventari parcial Margarida, vídua d'en Bonanat Florensa

¹ *Libre d'Hores de la verge Maria.*

² Aristoteles, *Ethica.*

1459, març, 31

Inventari parcial dels llibres relictos per Margarida, vídua de Bonanat Florensa.

AHCB (DSC). Fons notarial, *Inventaris* [Original perdut], anys 1454-1459, fols. 335v-336r.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 114.

.....

1. Item, unes *Hores* scrites en paper, ab son tancador.
2. Item, un libre ab les cubertes vermelles, ab .II. tancadors, scrit en paper, appellat les *Ètiques de Aristòtil*.

¹ *Psalterium (Biblia)*, amb caplletres daurades i historiat parcialment.

² Petrus Alfonsus és el nom llatinitzat de Pero Alfonso († ca. 1135). Escriptor hebreu (de nom Moisès Sefardí abans de la seva conversió al cristianisme) que és conegut per la seva col·lecció d'apòlegs *Disciplina clericalis* (Abans d'aquest testimoni, tot i que relacionat amb un altre text, el vàrem comentar en el doc. 186, 35).

³ F. Eiximenis, *Llibre dels Àngels*.

⁴ Aegidius de Roma, *De regimine principum*, en traducció catalana. Segons ens informa el notari que el va inventariar, aquest còdex, «de lletra francesa», estava en penyora per 50 florins d'or (= 32 lliures, 10 sous), però no acabem d'aclarir si la penyora l'ha feta Sunyer a una altra persona i, per tant, el llibre és seu, o si, al contrari, el còdex és d'una altra persona que l'hi ha empenyorat. En qualsevol cas, és una suma elevada.

⁵ De l'escriptor català Bernat Serradell († ca. 1445) conservem una única obra, el *Testament...*, datada el 1419 -editada recentment, d'altra banda-. Alguns catàlegs encara atribueixen a fra Bernat de Vinclera l'autoria del *Testament*. Aquest no és pas l'únic testimoni que posseïm sobre el *Testament d'en Bernat Serradell* (vegeu, per exemple, 292.12).

⁶ Guillem de Torroella (Mallorca, segle XIV) és un escriptor que poc abans del 1375 compongué, en versos, un poema intitulat *la Faula*, narració que incorpora molts elements literaris de les llegendes artúriques, principalment l'episodi on apareix el Sant Graal.

1459, maig, 15

Inventari parcial dels llibres relictes per Francesc Sunyer, senior, ciutadà de Barcelona.

AHCB (DSC). Fons notarial, *Inventaris* [Original perdut], anys 1454-1459, fols. 236r, 241r-243r, 244r-248v.

Ed.parc. MADURELL: *Códices miniados*, nº 50.

Ed.parc. MADURELL: *Mss. Eiximinians*, nº 31.

Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, nº 115.

Ed.parc. MADURELL: *Regesta Biblias...*, nº 55.

Cit. C.BATLLE: *Las bibliotecas...*, p.18.

.....

1. <Primo>, un *Saltiri* en latí, cubert de pell vermella ab dos gafets, capletrat ab letras d'or e istoriat en alguns lochs. E comença en la primera fulla [...] en letra vermella. E feneix en letra negra: "omnipotens sempiterne Deus".

2. Item, un altre libre de pregamins, cornat, en post cubert de pell vermella, ab .X. bolles e dos tancadors, appellat *Pere Alfonç*, scrit en vulgar, ab capletres d'or e algunes pintures e algunes professies, de paper. Lo qual comense en la primera carta: "Salamó". E fineix en la derrera en latí: "da vobis".

3. Item, altre libre de paper, cornat, ab posts ab cubertes de pell vermella, ab .X. bolles ab quatre tencadors, appellat *Libre dels Àngels*. E comensa en letra negra: "al molt honorable, et cetera". E finex en vermell: "amen".

4. Item, altre libre scrit ab letra francesa, en pla, appellat *Egidi de Roma*, scrit en pergamins, ab les cubertes vermelles, ab .X. bolles e quatre gaffets, ab sos correigs. Lo qual libre comense en letra vermella en la primera fulla: "assí comense lo *libre del Regiment dels prínceps*". E fineix en la darrera fulla: "sanctus vocatur a Christo benedicatur". Lo qual stave en penyora per .L. florins d'or.

5. Item, un libre ab posts de engrut, ab cubertes vermelles, scrit en pla, lo qual és appellat lo *Testament d'en Serradell*. E feneix: "llur cap en los ulls".

6. Item, altre libre appellat la *Faula d'en Torrelles*, scrit en paper, en vulgar, ab posts cubert de pell vermella, ab .X. bolles e dos gafets. E comense ab letra negra: "assí comensa la *Faula d'en Torrella*".

7. Item, altre libre, ab posts ab cubertes blaves, en paper, scrit en vulgar. E comense: "aquestes .XXIIII. condicions, et cetera".

⁸ Boethius, *De consolatione Philosophiae*, en català. L'incipit en reforça la identificació.

⁹ Augustinus, *Soliloquia*, en català.

^{10,11} Dos testimonis més en vulgar dels textos *De virtutibus et vitiis*.

¹² Per l'incipit creiem que es tracta del (Ps) Bernardus Claraevallensis, *Epistolae ad sororem*.

¹³ Brunetto Latini († ca. 1294), fou notari i canceller del Comune florentí. La seva obra principal, escrita a França arran del seu exili en aquest país per qüestions polítiques, és el *Livre du Trésor*, text enciclopèdic en prosa francesa que va tenir àmplia fortuna, com ho prova el fet que fos traduït a diverses llengües, entre les quals la catalana del còdex que comentem (vegeu també 89,23).

¹⁴ Augustinus, *De civitate Dei*, en català.

¹⁵ A més del títol, l'incipit confirma que ens trobem davant d'un nou testimoni del text del *Bisbe de Jaén* -per altra banda, aquest text sempre és escrit «en pla».

¹⁶ La descripció notarial (títol i incipit) ens permet identificar-lo amb el *Libre del gentil e dels tres savis* del mallorquí Ramon Llull.

¹⁷ Una *Biblia* escrita en lletra antiga i en català.

¹⁸ Matfre Ermengaut de Béziers, *Breviari d'amor*.

¹⁹ L'incipit ("...temps dix lo comte, etc") i el títol [*Conquesta del*] *sant Graal* permet inscriure aquest text dins del conjunt de temàtica cavalleresca i, més concretament, dins el cicle artúric (la Taula Rodona, *Merlí*, etcètera). Vegeu també nota 23.

²⁰ L'inventari de llibres d'en Francesc Sunyer ofereix la possibilitat de contrastar la veracitat dels títols de la descripció amb els incipit que transcriu, com en aquest cas. Efectivament, "com lo doctor o prehicador" (o el seu original llatí, "cum doctor sive predicator": vegeu, per exemple, 292, 19), correspon al començament de la versió catalana de la *Summa collationum* de Johannes Gallensis.

8. Item, altre libre de forma de full, escrit en paper, en vulgar, appellat *Boeci, De consolació*, ab posts cubert de pell verda, ab .X. bolles e dos gafets. E comensa en letra negra: "per so que lo libre següent". E fineix: "explicit".

9. Item, un libre de forma de mig full, ab posts, cubert de pell vermella, ab .X. bolles e .II. gaffets, escrit en vulgar, sisternat de pergamins, appellat *Soliloqui*. E comense en letra vermella: "assò és *Soliloqui de Sant Agostí*". E finex: "amen".

10. Item, un libre sense cubertes, descornat, escrit en vulgar, en paper, appellat *Vicis e Virtuts*. E comence: "com segons". E fineix: "Deo gracias".

11. Item, un altre libre ab cubertes de engrut blanques, escrit en paper, appellat *Vicis e Virtuts*. E comence en vulgar: "com segons".

12. Item, un libre de paper, escrit en vulgar, ab les cubertes negres, ab .X. bolles e dos gafets. E comense: "ma cara sor".

13. Item, un libre de paper, cornat ab posts, ab cubertes de pergami, ab .X. bolles e dos gafets, ab sos tancadors, appellat *Brunet Latí*, escrit en pla. E comensa en la primera fulla en vermell: "ací comence lo libre, et cetera". E fineix en vermelló: "Deo gracias".

14. Item, altre libre de paper, escrit en pla, cornat, ab posts cubert de pell vermella, ab .XXIII. bolles e quatre gafets, appellat *Libre de la Ciutat de Déu*. Lo qual comense: "ací comense lo pròlech, et cetera". E fineix en negra: "Deo gracias".

15. Item, altre libre de paper, escrit en pla, appellat *Bisbe de Jahent*, cornat, ab posts cubertes de pell vermella, ab .X. bolles e dos gafets. Lo qual comense en la primera fulla en pla: "com jo dit religiós, et cetera". E finex: "que sien poch a mi".

16. Item, altre libre de paper de forma de full, escrit en vulgar, appellat *Libre del gentil e dels tres savis*, cornat de posts cubert de pell vermella, ab .X. bolles e dos gafets. Lo qual comensa en la primera carta en vermelló: "Déus excel·lent". E finex: "hira de Déu".

17. Item, un libre gran de forma major, tot de paper, escrit en pla, ab letra antiga, appellat *Bíblia*, cornat de posts ab cubertes de pell negra, ab .IIII. gafets. E comense en la primera fulla en vermelló: "la epístola, et cetera". E finex en vermelló: "ací se acaba lo *Libre de Rut*".

18. Item, un altre libre escrit en paper en forma de un full, cornat ab posts ab cubertes negres, ab .X. bolles e dos gaffets, appellat *Breviari de Amors*. E comense en vermelló: "lo mestre pregue nostre Senyor".

19. Item, un altre libre de paper de forma de full, escrit en pla, ab cubertes vermelles, ab .X. bolles grosses, appellat *Sant Gresal*, descornat, sense tancador. E comense: "en aquell temps".

20. Item, un altre libre de paper de forma de full, escrit en pla, appellat *Summa de Col·lacions*, cornat ab posts cubertes de cuyro vermell, ab .X. bolles e .IIII. gafets. E comense: "com lo doctor".

278 Inventari parcial Francesc Sunyer, *senior*

²¹ Guido de Columna, *Historia destructionis Troiae*, en pla. Tots els llibres de la biblioteca de Sunyer, excepte el *Psalterium* de la nota 1, són escrits en català!

²² *Flores sanctorum*, en català.

²³ Com ja hem dit en parlar del còdex de la nota 19, el text de *Merlí* pertany al cicle artúric o de cavalleries.

21. Item, un altre libre de paper de forma de full, escrit en pla, appellat *Ystòries Troyanes*, cornat ab posts cubertes ab pell verda, ab .X. bolles e dos gaffets. E comense en la primera fulla en vermelló: "en nom de nostre Senyor".

22. Item, un altre libre de paper de forma de full, escrit en pla, appellat *Flos sanctorum*, cornat de posts cubertes de pell negra, ab .X. bolles e dos gaffets. E comence en la primera fulla: "in lau assit principio".

23. Item, un altre libre de paper de forma de full, escrit en pla, appellat *Merlí*, cornat ab posts cubertes de pell vermella, ab .X. bolles petites e dos gaffets. E comense: "en aquell...".

¹ *Genesis (Biblia)*, en català.

² Matfre Ermengaut de Béziers, *Breviari d'amor*.

³ Boethius, *De consolatione Philosophiae*, en versió catalana.

⁴ Jacobus de Cessolis, *Ludus scacorum seu De moribus hominum et officiis nobilium*.

Se'n conserven encara algunes traduccions al català.

⁵ L'incipit ens ha permès identificar aquest còdex amb la *Doctrina moral* del mallorquí Nicolau de Pacs.

⁶ Aquests quaderns semblen part del *Regiment de prínceps, de les ciutats e de la cosa pública* o *Dotzè del Crestià* del frare gironí Eiximenis.

⁷ Novament, F. Eiximenis, ara el seu difós *Llibre de les dones*.

1459, juliol, 4

Inventari parcial dels llibres relictes per Llorenç Martina, mercader, ciutadà de Barcelona.

AHCB (DSC). Fons notarial, *Inventaris* [Original perdut], anys 1454-1459, ff.345r,347r,360r-360v.
Ed.parc. MADURELL: *Mss. Eiximinians*, n° 32.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 116.
Ed.parc. MADURELL: *Regesta Biblias...*, n° 56.
Cit. J.AURELL: *Espai mercader...*, p. 271.

.....

1. Primo, un libre scrit en paper de la forma menor, appellat *Bíblia*, cubert de posts cubertes de pell vermella, ab .IIII. gafets e ab .V. bolles a cascuna post. Lo qual comense en letra vermella: "aquest és lo primer Libre de la ley, so és *Gènesis*". E feneix: "e nostre Senyor sterà en Sion".

2. Item, un altre libre scrit en paper de forma menor, cubert de posts cubertes de pell vermella, ab .II. gafets, apellat *Breviari d'Amor<s>*. E comense: "per ço cascun lo seny e l'anteniment". E fineix: "per infinita secula seculorum. Amen".

3. Item, un altre libre de forma de full, appellat *Boeci*, scrit en paper, cubert ab posts cubertes de pell vermella, ab .II. gafets e ab .V. bolles a cascuna post. E comense: "per ço que lo libre sagueix". E feneix: "nos don sa beneyta amor. Amen".

4. Item, un altre libre scrit en paper de forma de full, apellat *Joch d'escachs*, ab posts cubertes de aluda vermella, ab .II. gafets. E comense en letra vermella: "comense lo pròlech en lo *Libre sobre lo joch dels scachs*". E feneix: "de la nostra melícia".

5. Item, un altre libre de forma de full, scrit en paper, cubert de posts cubertes de pell vermella, ab .II. gafets, ab .IIII. boles a la una part e en l'altre tres. E comense: "Fills, hòmens hi ha qui són bons per natura". E feneix: "qui fasses a la pietat".

6. Item, trobi alguns coherns de la forma major, scrits en paper. E comensa: "regiment e excel·lent e governació". E feneix: "per les dites .XII. rahons".

7. Item, atrobi .I. *Libre* apellat *de les dones*, scrit en paper, en coherns, no cornat. E comense: "a la molt alta e molt honorable senyora". E feneix: "a Déu e a vos ma culpa".

¹ *Llibre d'Hores*.

² Els textos històrics o pseudo-històrics van gaudir d'una àmplia acceptació popular; no és el primer testimoni que identifiquem de *Cròniques reials* («*Canònica*» és un terme antic per designar aquest gènere literari, si és que el podem anomenar així).

³ Com que es tractar d'un causídic no sorprèn la presència d'un text de *Constitutiones*, tot i que no sabem ni la llengua ni la matèria que regulaven. Més sorprenent és no trobar més testimonis de textos jurídics.

1459, juliol, 9

Inventari dels llibres relictos per Jaume Riera, causídic, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bernat Pi, *Plec d'inventaris de diversos anys*, lligall 25, s.n., fol. 3v.

En la cambra hon morí lo dit deffunt:

.....

1. <Primo>, unes *Ores* scrites en pregamí. La primera carta comensa: "incipit canticu <m> gradum". E fenex la darrera carta: "gubernamos".

.....

2,3. Item, dos llibres ab cubertes de pergamins, scrites en paper, la un appellat *Canòniques reals*, l'altre <apellat> *Constitucions*.

- *Biblia* (amb una clàusula prohibitiva d'alienació, venda o penyora; en cas contrari, els marmessors havien de fer per manera que aquest còdex passés a l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona).

- Un *Missale secundum usum Barchinonae (Liturgica)* i un *Canon (Liturgica)* havien de passar a l'altar que designés la comunitat jerònima.

- Una clàusula estableix, igualment, que aquest *Breviarium (Liturgica)* havia d'ésser col·locat en un lloc públic del capítol o del claustre per tal que el prior o qualsevol dels frares del monestir poguessin dir les hores litúrgiques.

1459, octubre, 26

Testament de Joan Quintà, prevere beneficiat de la capella perpètua de l'altar de Santa Agnès de la Seu de Barcelona, instituïda pel difunt Nicolau Perer, canonge del Capítol, pel qual dóna diversos llibres, amb detallades condicions sobre la seva possessió, al monestir de Sant Jeroni de la Murtra, a Joan Say i Pere Andreu Febrer, frares d'aquell cenobi, a Bernat Guasch i a l'església de Santpedor.

AHPB. Francesc Matella, *Primus liber testamentorum et aliarum voluntatum*, 1441-1468, lligall 6, fols. 87v-90r.

.....

/f.87v. Item, ad laudem gloriam et honorem domini nostri Ihesu Christi et gloriose virginis Marie et beati Hieronimi, dimitto meam *Bibliam*, in latino et pregamenis scriptam, conventui dicti^a monasterii Sancti Hieronimi de Ballem < sive de la Murtra >, cum pacto et condicione quod ipsam *Bibliam* non possunt alienare, vendere nec inpignerare aliquo modo nec aliqua necessitate. Et si secus fieret, talii casu dimitto dictam *Bibliam* hospitali Sancte Crucis Barchinone.

.....

/f.88r. Item, volo et ordino quod quoddam altare quod de voluntate et ordinacione dicti venerabili prioris et fratrum dicti monasterii, fuit per me dispositum stet cum eius ornamentis et cum ..., quodam *Missali* scripto in papiro *secundum usum Barchinone*, ... cum quodam libro vocato *Canon* scripto de littera formata...

.....

Item, lego unum *Breviarium*, forme de foleo papiri manus minoris, sisternatum ex pregamenis, dicto monasterio. Et quod dictum monasterium et fratres eiusdem obligati sint tenere dictum *Breviarium* in comuni legendum ab omnibus illis qui in ipso *Breviario* voluerint dicere *Oras*, ponendo ipsum *Breviarium* in Capitulo seu in Claustro aut alibi in loco in quo ipsis venerabili priori et fratribus videbitur. Taliter quod omnes presbiterii possint dicere *Oras* in eadem et nec tantum quantum ipsum *Breviarium* durabit.

281 Testament Joan Quintà

- Astesanus Astensis, *Summa de casibus (C.I. Can)*, en dos volums.

Aquest lot constitueix el llegat fet a favor del monestir de Sant Jeroni de la Murtra.

- Una *Biblia*, 15 lliures i 10 sous és el realitzat a favor de Joan Say, frare d'aquell cenobi, per l'ajuda prestada al difunt Quintà. A més, li deixa en usdefruit una *Summa Johannina*, nom amb què també és coneguda la *Summa confessorum* de Johannes Friburgensis. Una vegada hagi mort Say, aquest còdex ha de passar al fons de la llibreria de la Seu de Barcelona.

- A un altre frare del cenobi de Sant Jeroni de la Murtra, Pere Andreu Febrer, li llega un nou *Breviarium (Liturgica)*.

- A la comunitat de preveres de l'església de Santpedor, a l'actual comarca del Bages, llega un *Catholicon* (el text gramatical de Johannes Balbus Januensis), sota la condició que sigui col·locat en un lloc públic al qual puguin tenir accés tots els clergues; si aquest còdex, però, és alienat, venut o extret de l'església, per la raó que sigui, els marmessors han d'intentar que passi a un nou propietari, en aquest cas el monestir de Sant Jeroni de la Murtra. Per a més seguretat, Quintà estableix que aquesta clàusula sigui inserida dins el *Catholicon*.

- Finalment, a Bernat Guasch, possiblement un altre prevere que viu amb ell, li dona un altre *Breviarium (Liturgica)*.

.....

lf. 88v. Item, dimitto iamdicto fratri Iohanni Say, contemplacione serviciorum que michi fecit in auxilium^b emendi, unam *Bibliam*, quinque libras et decem solidos. Item, confirmando donacionem quam feci fratribus beati Hieronimi monasterii supradicti verbo, de quodam libro vocato *Summa Astensis*, in duobus voluminibus in papiro scriptis, eundem librum eisdem fratribus nunc cum presenti dimitto.

.....

Item, dimitto dicto Iohanni Say quendam librum meum vocatum *Summa Iohannina*, in pregamenis scriptum; quoquidem libro ipse frater Iohannes utatur ad sui libitum toto tempore sue vite. Et post obitum ipsius fratris Iohannis Say, dimitto dictum librum librarie Sedis Barchinone. Ita quod post dictum obitum iamdicti fratris Iohannis, ipse liber semper maneat et sit in eadem libraria.

Item, dimitto fratri Petro^c Andree Febrer, iamdicti monasterii, quoddam *Breviarium* parvum, scriptum in pregamenis, non completum, cohoptum postibus cum pelle sive coreo virnilio et cum uno botó.

Item, dimitto quendam librum meum vocatum *Cathalicon* ecclesiae Sancti Petri de Auro, diocesis Vicensis, et comunitati totius cleri ipsius ecclesiae. Taliter quod ipsi clerici ordinent eundem librum stare in loco publico, omnibus volentibus eum et seu in eodem videre et legere, sub tali forma, pacto et condicione quod neque rector neque ipsi clerici nec aliquis alius possit nec possint eundem librum vendere, nec inde extrahere, nec alio aliquomodo alienare, et, si forte aliter quam dictum sit *lf. 89r.* et dispositum fecerint et seu factum fuerit, eo tunc et etiam nunc pro tunc ipsum librum dimitto monasterio et fratribus dicti beati Hieronimi de la Murtra. Et volo quod presens clausula inseratur in dicto libro auctentice.

.....

lf. 89r. Item, dimitto eidem Bernardo^d Guasch ut predicti mecum comoranti, quoddam *Breviarium* in pregamenis scriptum, *de reglam novam*, et^e ... .

^a dicti *interlineat.*- ^b auxilium *interlineat*, *damunt d'exi-[...]* *cancel-lat.*- ^c Petro *interlineat.*- ^d Bernardo *interlineat.*- ^e *tot l'instrument és ratllat amb tres línies verticals.*

¹ Matfre Ermengaut de Béziers, *Breviari d'amor*.

² Podem afirmar que els altres dos textos de què disposava el candler Piquer eren escrits en català; pel que fa a aquest *De virtutibus et vitiis* és probable que també fos en aquesta llengua.

³ Un nou testimoni de l'anònim *Gamaliel*.

1460, maig, 23

Inventari dels llibres relictos per Jaume Piquer, candeler, ciutadà de Barcelona.

AHCB. *Arxiu notarial*, I.10, s.n., fol. 1v.

- .....
1. <Primo>, un libre gros apelat *Breviari d'Amor*.
  2. Item, un altre libre apelat *Vicis e Virtuts*.
  3. Item, un altre libre apelat *Gamaliell*.

¹ *Breviarium (Liturgica)*.

² Els *Septem psalmi penitentiales* i algunes *Orationes*.

³ *Missale (Liturgica)*.

⁴ *Biblia*, la «pocha talla» explica que sigui escrit en «letra molt manuda».

⁵ Els repertoris consultats permeten identificar aquest «*Ignocent*» amb Innocentius papa III, autor d'alguns textos litúrgics (entre els quals no identifiquem, amb precisió, aquest *De sollemnis missarum*, tot i que en té d'altres referits a aquest acte litúrgic).

1460, octubre, 1

Inventari dels llibres relictos per Jaume Oliver, prevere canonge de la Seu de Mallorca.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fols. 2801v-282.
Ed.parc. MADURELL: *Regesta Biblias...*, n° 57.

.....

1. <Primo>, hun *Breviari* en pergamins en què fahia offici lo dit deffunt, ab cubertes de cuyro ab dos tancadors.
2. Item, hun libre en què són los .VII. *Salms* ab algunes *Oracions*.
3. Item, hun *Missal* petit, ab cubertes de cuyro, ab dos tancadors d'argent.
4. *lf.282r*. Item, una *Blíbia* de pochta talla, ab letra molt manuda, ab les cubertes de domàs negre.
5. Item, hun libre appellat *Ignocent*, en pergamins, *De solempnis missarum*.

Molts dels còdexs d'aquesta llibreria, com ja vam veure, havien pertangut al seu cunyat, el mercader Francesc Maldà, a la llibreria del qual s'inventariaren el 1457 (doc. 270). Per a més dades, vegeu aquest document.

¹ És l'únic esment que no sembla enregistrat en l'inventari d'en Francesc Maldà.

² *Flores sanctorum*, en català. (270, 1)

³ *Genesis (Biblia)*, en català. (270, 2)

⁴ El primer d'aquests 3 llibres és el del *Bisbe de Jaén*. (270, 4; llibres entesos com a divisió del text o com a exemplars sencers «lligats» de la mateixa manera, no especificada, que l'anotació anterior?).

⁵ (270, 5)

⁶ L'incipit "ut vult philosophus..." es correspon amb un *Commentarius in Petri Hispani Summas logicales* de Guillelmus Arnaldi. (270, 6)

⁷ *Llibre d'Hores de la verge Maria*. (270, 7)

1460, octubre, 23

Inventari dels llibres relictos per Angelina, vídua de Mateu Maldà, sastre, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fols. 290r, 291v-292v.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 118.
Ed.parc. MADURELL: *Regesta Biblias...*, n° 59.
Cit. C.BATLLE: *Las bibliotecas...*, p. 29.

En la cambra alt atrobam les coses següents:

.....
1. <Primo>, .L. sisterns de la *Bliblia* en romans, en paper. E feneix la darrera carta: "la mia cara".

.....
En lo scriptori:

2. Primo, un libre appellat *Flos sanctorum* scrit en paper, ab cubertes negres, ab dos gafets. Qui comensa en lo negre: "En nom de nostre Senyor". E feneix: "Salvator noster".

3. Item, altre libre scrit en paper, ab cubertes negres, appellat lo *Gènesi*. Qui comensa: "diu lo libre de *Gènesi*". E feneix: "Senyor Déu. Amen".

4. Item, altre libre ligat com lo semblant, scrit en paper, qui són tres llibres, e primer és *Bisbe de Jahent*. Comensa: "en nom de Déu sie". E feneix: "lo Déu no'ns oblit. Amen".

5. Item, .I. libre en pergamins ab cubertes de posts, antich. Qui comensa en lo primer corendell: "Reverendo Patri". E feneix: "moravi servum venio".

6. Item, altre libre scrit en pergamins, ab un gaffet, ab cubertes de posts. Qui comensa: "vult philosophus in tercio de anima". E feneix: "partibus".

.....
7. Item, unes *Ores* de pocha forma, scrites en pargamins. Qui comensen en lo vermell: "in die dominica". E en lo negre: "Domine labia mea". E fenexen en lo negre: "clamor meus ad te veniat".
.....

⁸ (270, 8)

⁹ *Doctrinale* d'Alexander de Villadei. (270, 9).

¹⁰ Ja hem constatat la presència d'altres textos de *Paris e Viana* en el nostre estudi.
(270, 10)

¹¹ (270, 11)

¹² *Psalmi vesprales (Liturgica)*. (270, 12)

¹³ Llibre d'*Orationes* sense especificació de llengua. (270, 13)

¹⁴ Donatus, *Partes*. (270, 14)

¹⁵ De temàtica mariana hem documentat, a més dels clàssics llibres d'*Hores*, d'altres textos relacionats d'una manera o altra amb la seva figura o el seu nom (*Cobles, Llaors*, els *Cent noms* que pot prendre, etc...). En aquest cas, es tracta d'un llibre sobre el *Llinatge de la verge Maria*. (270, 15).

8. Item, un libre vert, scrit en paper, ab cubertes verdes angrutades, ab dos botons. Qui comensa: "noviciorum studia". E feneix: "spiritus infundatur".
9. Item, un *Doctrinal* de poca valor.
10. Item, un libre qui és *Paris e Viana*, scrit en paper.
11. *lf.292v*. Item, .I. libre scrit en pergamins. Qui comensa: "postquam facta fuit michi questio".
12. Item, un libre appellat *Vesprals*.
13. Item, .I. libre scrit en paper qui són de *Oracions*.
14. Item, unes *Parts* sotils.
15. Item, un paper qui és lo *Linatge de la Verge Maria*.

¹ *Breviarium ad usus diocesis Barchinonae (Liturgica).*

² *Flores sanctorum.*

³ *Ordinarium (Liturgica).*

1460, desembre, 17

Inventari dels llibres relictos per Joan Sapera, apotecari, ciutadà de Barcelona.

AHCB. *Arxiu notarial, I.10*, s.n., fols. 1v-2r.

- .....
1. <Primo>, .I. *Breviari del bisbat de Barchinona*, escrit en pergamins.
  2. *lf.2r.* Item, .I. *Flor sanctorum* escrit.
  3. Item, .I. *Ordinari* escrit.

balancer: 1. Persona que fa balances 2. A les cases de moneda (ceques), persona que té l'ofici de pesar els metalls abans i després d'amonedar-los. Per alguns dels llibres que posseeix en Garriga (com ara el 286,8 i el 287,10), la segona definició és la més ajustada.

¹ *Biblia* en romanç. Molts dels còdexs d'aquesta llibreria no han estat identificats en la subhasta, també conservada (doc. 287).

²
³ F. Eiximenis, *Llibre de les dones*. Destacar, com ja vam fer a l'apartat «*Scrit de pròpia mà*» (capítol de notes codicològiques i paleogràfiques del nostre estudi), que es tracta d'una còpia autògrafa d'en Guillem Garriga.
⁴

1461, febrer, 9

Inventari dels llibres relictos per Guillem Garriga, balancer, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, anys 1455-1467, fols. 343r, 344v-345v, 348v, 355r.

Ed.parc. MADURELL: *Códices miniados*, n° 52.

Ed.parc. MADURELL: *Mss. Eiximinians*, n° 33.

Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 119.

Cit. C.BATLLE: *Las bibliotecas...*, p. 30.

.....
Item, una caixa d'àlber fort, ab .II. tancadures, dins la qual trobam...

1. <Primo>, una *Blibia* en^a romans, escrita en paper, sisternada de pergamí. Qui comensa en lo vermell de^b la primera carta: "comensa libre de *Gènesi*". E feneix: "menga màs que". E en la darrera comensa: "en les suas mans". E feneix: "serà assí acabada". E és cuberta de cuyro negre ampramtada, ab .III. guaffets^c, ab parxes de sede.

.....
febrer, 16

Primo, un artibanch d'àlber de dues cases, ab panys e claus, en la una casa trobam les coses següents:

.....
2. *lf.344v*. Item, hun libre scrit en paper de forma de full, ab cubertes verdes, ab tancadors de sede. Qui comensa en io vermell^d: "contensió la qual mor en Bernat Lor a hun frare preycador". E en lo negre: "al amat vescomte". E feneix en la darrera carta escrita: "per cert que lonch no fan".

3. Item, hun libre scrit en paper, ab cubertes negres empramptades, ab .III. gaffets. Qui és appellat *Libre de les dones*. Qui comensa en lo vermell: "assí comensa lo *Libre de les dones*". E en lo negre: "a la molt alta". E en la darrera carta feneix en lo negre: "dels piadosos servidors de Jhesu Christ". Lo qual libre és scrit de mà del dit deffunt.

4. Item, altre libre scrit en paper de forma de full, ab^e cubertes vermelles^f ab bolles. Qui comensa en lo vermell: "capítol primer". E en lo negre: "com tots los reys". E en lo negre feneix: "sia remès a les leys de la terra".

5

⁶ Altres treballs consultats també recullen aquest *Libre de home* de Ramon Llull adquirit a la subhasta per un notari desconegut, el nom del qual no es va acabar d'anotar (287, 3).

⁷ El mateix passa amb aquest *Llibre d'Hores de la verge Maria* historiat, que va ésser comprat per un notari desconegut per poc més d'una lliura (287, 9).

⁸ No ens sorprèn trobar un llibre que tracta de *Comptes de pesos* si pensem que és la biblioteca d'un balancer (recordeu el que hem dit abans sobre la seva professió).

⁹ Segon testimoni de l'activitat de còpia autògrafa per Guillem Garriga: uns quaderns d'*Orationes*, escrits molt possiblement en la seva llengua.

¹⁰ Els repertoris consultats no recullen cap Henricus... autor d'un llibre de *Chirurgia*. Va aconseguir un preu de venda de poc més de 3 lliures, pagades per Joan Bassols, cirurgià que està al Call (287, 7). Tot i aquesta anotació, no cancel·lada, una nota al marge esquerre encara permet llegir «[...] .VI. sous, an Ripoll»; és possible que el darrer comprador en sigui el llibreter Asbert Ripoll (documentat a la subhasta) o això forma part d'una possible comissió per la seva actuació com a intermediari en la venda a Bassols?...

11

¹² F. Eiximenis, *Llibre dels Àngels*. En el moment d'elaborar aquest inventari, el còdex estava en poder d'en Joan Català, escrivà de lletra rodona, però en desconeixem la raó (penyora, préstec per a una còpia, etc).

5. Item, altre libre de .III. cartes lo full, cubert de vermell, de .II. gaffets. Qui comensa en lo vermell: "Déus ab nostra virtut". E en lo negre: "car la ànima racional". E feneix en la darrera carta escrita: "vinguen a la glòria de Déu. Amen".

6. Item, altre libre de .III. cartes lo full, ab .II. gaffets, ab cuberta vermella. Qui comensa en lo vermell: "Déus a vostra laor". E en lo negre: "com sie covinent cosa". E feneix en la darrera carta: "de la Encarnació de nostre Senyor Déu Jhesu Christ".

7. *lf.345r.* Item, unes *Ores* de^s pocha forma^h, scrites en pergamins, ab cubertes vermelles empramptades, ab hun tancador d'argent. Qui comensa en lo *Compter*: "Ianuarius". Historiades. E comensa lo primer offici: "Domine labia mea". E feneix en la darrera carta: "misericordie. Amen".

8. Item, un libreⁱ o cartapàs de .III. cartes lo^k full, ab cuberta de pergamí. Qui comensa en lo negre: "lo present tractat". E en aquell ha *Comptes de pesos*.

.....
9. Item, uns coherns de paper qui són de *Horacions*, scrit de mà del dit deffunt.

.....
En la cambra dalt hon jahia lo dit deffunt:
.....

10. Item, hun libre scrit en perguamins, ab cubertes violades empramptades, ab cantoneres e .III. guaffets. Qui comensa en lo vermell: "comensa la *Cirurgia* complida". E feneix: "de Barchinona. Sic Deo laus. Amen".

11. Item, altre libre scrit en paper, ab cubertes verdes, scrit en paper, molt vell. Comensa: "assin principio sancta Maria". E feneix: "passan .X. vaguades".

.....
abril, 1

12. *lf.355r.* Item, atrobam un *Libre* appellat *dels Àngells* scrit en paper, ab cubertes de cuyro leonat ab^l posts de fuste, ab quatre tencadors e .X. bolles. En lo principi del qual libre comença: "al molt honorable". E finex: "qui tracta com lau". Acaba la darrera ab letres vermelles: "gloria Christo. Amen". Lo qual libre se és trobat en poder d'en Joan Català, scrivent de letra rodona, ciutedà de Barchinona.

^a en romans *interlineat*.- ^b de ... carta *interlineat*.- ^c segueix *cancel·lat* de sede.- ^d segueix *cancel·lat* Comensa.- ^e segueix *cancel·lat* .II. ^f segueix *repetit* vermelles.- ^g de *interlineat*.- ^h segueix *cancel·lat* ab.- ⁱ libre o *interlineat*.- ^k segueix *cancel·lat* fill. ^l segueix *cancel·lat* cub<ertes>.

¹ *De anima*, atribuït a Ramon Llull, segons alguns catàlegs consultats. És possible que el notari desconegut que va adquirir aquest text sigui el mateix comprador de les notes n^{es} 3,9 i 11?

² L'autoria de la *Doctrina moral* oferta per la descripció notarial és certa parcialment: el nom correcte és Nicolau de Pacs, i no pas Joan. L'*incipit* no es va acabar de completar. El seu comprador, el llibreter Asbert Ripoll, sembla haver intervingut en aquesta mateixa subhasta com a intermediari en la venda d'un còdex al cirurgià Bassols (vegeu 286, 10), i adquireix també el *Cançoner* de la nota 8. Aquestes dades, d'altra banda, constitueixen els darrers testimonis documentats en el nostre apèndix de l'activitat d'Asbert Ripoll.

³ Vegeu 286, 6.

⁴ Llibre de *Chirurgia* adquirit per Galí (en té un altre d'aquesta matèria a la nota 7). Aquest manuscrit i el següent, el nom del qual no hem pogut llegir amb precisió, són les darreres compres documentades d'Agustí Galí, peller i venedor ocasional de llibres.

⁵ No hem pogut llegir bé el títol d'aquest còdex.

⁶ Volum miscel·lani amb el següent contingut (molts dels textos són parcials): un *Calendari*; la *Historia destructionis Troiae* de Guido de Columna; l'*Alexandre* (vegeu la problemàtica d'aquest títol a 12.12) i el text de *Mossèn Assan* (= Mossé Natan. Vegeu 58.2). En Ramon Valls va pagar el reduït preu de 6 sous i 1 diner per la primera compra d'un volum de la biblioteca de Garriga. La segona i darrera adquisició de Valls és de la nota 10.

⁷ Vegeu 286, 10.

⁸ El llibreter Asbert Ripoll és novament el comprador d'aquest *Cançoner*.

⁹ Vegeu 286, 7.

¹⁰ Tornem a identificar un llibre *professional*, la possessió del qual per part del propietari, el balancer Garriga, està plenament justificada (com s'esdevenia amb el 286,8). *De billonejar* és el títol. Recordem algunes definicions de mots estretament relacionats amb aquest títol: *Billó*: aliatge d'argent i de coure de proporció variable que fou usat com a metall per a la fabricació de moneda. *Billonar*, el terme més proper al títol transcrit: antigament, alterar la moneda posant-hi més coure que el de llei. *Billoner*: antigament, persona que altera la moneda i hi posa més coure que el de llei o canvia monedes de millor llei per altres d'inferior. No calen més explicacions.

¹¹ Els *Septem psalmi penitentiales*.

1461, març, 9

Encant públic dels llibres relictes per Guillem Garriga, balancer, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fols. 379r-379v.
Ed.parc. MADURELL: *Miscelánea luliana*, n° II,8.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 120.

juliol, 8

1. Primo, hun libre^a scrit en paper a forma migana, ab cubertes vermelles, qui és appellat *De anima, de mestre Ramon Lull*, al notari [...] ^b . . . . . .X. sous, .VII.
2. Item, altre libre appellat *Johan^c de Pachs de Doctrina moral*, scrit en paper, de forma de full. Qui comensa: "[...] ^d", an Sbert Rippoll . . . . . .X. sous, .VIII.
3. Item, altre libre^a appellat *Del^e home fet per mestre Ramon Lull*. Qui comensa en lo vermell^f: "Déus a vostra leor", al notari [...] ^b . . . . . .VI. sous, .XI.
4. Item, hun libre scrit en paper, ab cubertes de posts, qui és de *Cirurgia*, an Galí . . . . . .III. sous.
5. Item, .III. libres o cartapassos, en la u ha hun libret squinsat, appellat *Divine [..]-elille*, e altres libres e no corregits, an Galí . . . . . .III. sous, .VIII.
6. Item, hun libre ab forma de full ab dos gaffets^g, en què ha *Compter*, e part de *Històries Troyanes*, e part de *Alexandra*, e *mossèn Assant*, an Ramon Valls .VI. sous, .I.
7. Item, altre libre^b scrit en pergamins, ab cubertes empramptades, qui <és> de *Cirurgia*, appellat *Anrich*, an Johan Bassols, cirurgià, qui stà al Call . . . . . .III. lliures, .VI. sous, .I.
8. *lf.379v*. Item, hun libre scrit en paper qui és *Cansoner*, an Sbert Ripoll . . . . . .V. sous, .VII.
9. Item, unes *Ores^a* de pocha forma, scrites en pergamins, ab tancador d'argent, al notari [...] ^b . . . . . .I. lliura, .VI. sous, .III.
10. Item, hun libre en paper, <de> forma de full, ab cuberta vermelles, ab bolles, .III. tancadorsⁱ, qui tracta *De billonejar*, an Ramon Valls . . . . . .III. sous, .I.
11. Item, uns^a *Set salms* ab h-[...]-TOCOL, al notari [...] ^b . . . . . .I. lliura, .VI.

^a nota marginal esquerra: notari.- ^b no acabà d'anotar el nom del notari comprador.- ^c Johan ... Pachs de interlineat.- ^d no s'acabà de completar aquest incipit.- ^e segueix cancel·lat anima.- ^f vermell interlineat, damunt de negre cancel·lat.- ^g segueix cancel·lat qui és.- ^h nota marginal esquerra: [...] .VI. sous, an Ripoll.- ⁱ segueix cancel·lat libre.

^{1,3,7} Són tres els volums de *Cant d'orgue* que posseïa en Cardona, en pergamí i en paper.

² *Psalterium (Liturgica)*.

⁴ Exemplar inacabat d'Ovidius, *De remedio amoris*.

⁵ Tot i que no enregistra el títol, creiem interessant recollir aquest llibre *de lectura*: sembla com si el notari que va inventariar aquesta petita biblioteca tingués molt clar que no és un llibre amb una utilitat immediata per part del seu propietari (litúrgica, per exemple), sinó que més aviat forma part d'allò que podem anomenar literatura d'entreteniment o d'oci. Una altra possibilitat és que sigui un llibre per aprendre a llegir, un text gramatical, tot i que no acostumen a descriure'ls així, si es tracta de llibres d'aquesta temàtica.

⁶ Llibre de *Philosophia* sense especificar.

1461, octubre

Inventari dels llibres relictes per Joan Cardona, prevere beneficiat de la Seu de Barcelona.

AHCB. *Arxiu notarial*, I.10, s.n., fol. 2r.

Primo, en la cambre del^a dit alberch un jahia la dita dona Maria, quondam, germana del dit discret mossèn Johan Cardona, quondam, prevera, atrobam lo següent:

.....
Item, .I. coffra anlistenat de laune de ferro, ab pany e sobrepany e clau, dins lo qual atrobam los llibres seg < ü > ents:

- .....
1. *ff.2r.* Primo, .I. libre de *Cant d'orga*, scrit en pergamí.
  2. Item, .I. altra libre scrit en paper, lo^b *Saltiri*.
  3. Item, .I. altra libra de *Cant d'orga* scrit en papire, entich.
  4. Item, .I. altra libre scrit en paper: *Ovidi, De ramedio amoris*, no acabat.
.....
  5. Item, .I. altra libre scrit en paper, sotill, *de lecture*.
  6. Item, .I. altra libre scrit^c, *de fillosofia*^d, en pargamí, sotill.
.....
  7. Item, .I. altra libra de *Cant d'orga* scrit en paper.

^a del dit alberch *interlineat*.- ^b lo *interlineat*.- ^c *segueix cancel·lat* en pargamí.- ^d *segueix cancel·lat* sotill.

¹ Matfre Ermengaut de Béziers, *Breviari d'amor*.

² *Evangeliarium (Biblia)*, en pla.

³ Llibre de *Philosophia*.

^{4,6} Els llibres de *Dictats*, *Cobles* (i altres, com els de *Rims* i *Versos*) s'utilitzaven per a l'ensenyament.

⁵ En contrast amb la dotzena de *cartes de navegar* esmentades més avall, aquest és un registre sobre un llibre *De navegar*.

⁷ (Ps) Seneca, *De prudentia*.

⁸ *Vida i mort d'Alexandre [Magne ?]*. En aquest cas, un dels textos històrics o pseudo-històrics que circularen sobre l'emperador macedoni.

⁹ L'esment és massa genèric per a suggerir una identificació.

¹⁰ Jacobus de Cessolis, *Ludus scacorum seu De moribus hominum et officiis nobilium*. Possiblement la versió catalana.

¹¹ Malgrat els múltiples títols encapçalats pel mot *Espill*, *Spill* o *Speculum*, no hem identificat cap *Speculum conscientiae*.

¹² *Orationale (Liturgica)*.

1461, desembre, 3

Inventari parcial dels llibres relictos per Riambau de Corbera.

AHCB (DSC). Fons notarial, *Inventaris* [Original perdut], anys 1454-1459, fols. 29r-29v, 42r.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 121.

- .....
1. <Primo>, un altre llibre de paper appellat *Breviari de Amors*.
  2. Item, un altre llibre en paper en què són los *Evangelis*, en pla.
  3. Item, un llibre de paper de *Bones en <s>eyaments de filòsops*.
  4. Item, un llibre de paper de *Dictats*.
  5. Item, un altre llibre escrit en pergamins *De nevaguar*.
  6. Item, un llibre de *Cobles e Dictats*, escrits en paper.
  7. Item, un llibre escrit en pergamins, appellat la *Prudència de Sèneca*.
  8. Item, altre llibre de *Vita e mort de Alexandre*.
  9. Item, altre llibre de *Doctrina*.
  10. Item, altre *Libre de los scachs*.
  11. Item, altre llibre en pergamins appellat *Espil de consciència*.

Item, .XII. *Cartes de navegar*, en pergamins, cascuna ab sis fesses.

12. Item, un llibre *Oracioner*, ab cubertes de fust molt antigues.

Malgrat la publicació, força deficient, de CARRERAS I VALLS i l'aprofitament de MADURELL per a dos dels seus treballs, de l'interessant inventari de llibres del notari Pere Pau Pujades només hi ha editats 7 dels seus 41 esments libraris. Com s'esdevenia en el cas de Joan Ubach, Pujades també era fill d'un sastre, Albert Pujades, i, a més dels cinc protocols conservats a l'AHPB, datats entre 1433 i 1459, hem localitzat els seus capítols matrimonials amb na Vicença del 25 de novembre de 1431 (AHPB. Guillem Jordà, major. *Plec de capítols matrimonials*, lligall 15, anys 1440-1456, f. 2), i el seu testament tancat, atorgat el 26 de juny de 1455 (AHPB. Esteve Mir, *Manual de testaments*, lligall 11, anys 1455-1466, ff. 22v-24v), amb clàusules sobre el llegat de protocols a favor dels seus fills si arribaven a exercir de notaris.

^{1,2} *Llibres d'Hores*. El segon és escrit «de mà del dit deffunt», segons la descripció notarial. Per a més informació sobre aquesta pràctica, remetem al capítol que hem dedicat a les còpies autògrafes al nostre treball (*Scrit de pròpia mà...*).

³ *Psalterium (Biblia)*, amb cobertes leonades (groguenques) i caplletres de color.

⁴ Malgrat que no recull cap descripció d'un text literari, no deixa d'ésser interessant recollir aquesta d'uns «librets de mànaga» del difunt Pujades (una mena de llibres de butxaca?).

1462, novembre, 3

Inventari dels llibres relictos per Pere Pau Pujades, notari, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Esteve Mir, *Lligall d'escriptures*, 1443-1486, lligall 11, s.n., fols. 6r,9r, 13r-15v.

Ed.parc. CARRERES VALLS: *El llibre...*, pp. 65-67.

Ed.parc. MADURELL: *Mss. Eiximinians*, n° 34.

Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 122.

Cit. C.BATLLE: *Las bibliotecas...*, p. 27.

.....
lf.6r. Item, altre banchal de fust d'àlber de dues cases, sens panys ne claus, en lo qual havie les robes següents, ço és, en la una casa ... :

.....
1. <Primo>, unes *Ores* en pregamins scrites, ab cubertes de posts cubertes de pell negra, ab dos gafets, la .I. trencat, en les quals havie mots e diversos officis, continent en sí lo *Compter* de l'any. E en la primera pàgina comen<sa> lo *Canticum gradum ad Dominum*: "contribulare". E finexen de letra vermella: "et dici supra dicto modo vel ad placitum".

2. Item, unes altres *Hores*, scrites en paper de mà del dit deffunt, cubertes de posts ab cuberte de pell negra, ab dos gafets, continent en sí en la primera pàgina: "incipit officium passionis Domini quod Dei in abdomoda sancta". E en la fi, ço és, en la derrera pàgina: "qui totus pro nobis fuit fixus in cruce. Amen".

3. Item, un *Saltiri* scrit en pregamins, ab cubertes de posts cubertes de pell lehonada, sens gafets, continent en si en la primera pàgina lo *Compter* de l'any. E après se segueix de capletra vermella: "Beatus vir, et cetera". E finex en la derrera pàgina: "qui cum Patre et Spiritu Sancto. Amen, et cetera".

.....
En la cambra qui és sobre lo sostre del dit saller:

.....
4. *lf.9r.* Item, alguns librets de mànaga del dit defunt.
.....

⁵ Francesc Eiximenis, *Llibre de les dones*. L'incipit és inconfusible.

⁶ *Flores sanctorum*, en llatí.

⁷ La *Practica artis notariatus* de Petrus de Unsola, comentari al *Tractaturi* de Rolandinus Passagerii.

⁸ Les descripcions detallades d'aquest inventari permeten identificar aquesta obra amb la *Meridiana* de Petrus de Unsola, comentari i addicions a l'*Aurora* de Rolandinus.

⁹ *Usatici Barchinonae*. L'incipit, a més, és inconfusible ("antequam *Usatici* fuissent").

¹⁰ Obra d'*ars notarie* que sembla datada a Barcelona el 19 de juliol de l'any 1347, referida al capítol de testaments (*De ultimis voluntatibus*); aquesta data també pot correspondre a un document-exemple d'aquest tractat.

¹¹ Un exemple més del *Vademecum seu compendium...artis notariae* de Gabriel Canyelles, notari de Barcelona (n'hem recollit d'altres: 198,2 i 236,2). L'incipit coincideix amb el de l'*Aurora* de Rolandinus -no hem d'oblidar que es tracta d'una adaptació d'aquest clàssic de la literatura notarial-. Una prova o indici que es tracta de l'obra del notari de la Seu de Barcelona és l'*explicit* amb l'esment del jurisperit vigatà Jaume Callís.

novembre, 5

En la dita cambra del manjador foren atrobats los llibres següents:

5. Primo, un libre scrit en paper, en vulgar, appellat *Libre de les dones*, cornat ab posts e cubertes de cuyro negre, ab dos tancadors e .V. bolles a cascuna post. La primera carta escrita del qual començe: "a la molt alta e molt honorable Senyora mia, et cetera". E la derrera finex: "e dels piadosos servidors de Ihesu Christ. Deo gracias. Amen."

6. Item, un altre libre scrit en pregamins, a .II. colandells, en latí, appellat *Flos sanctorum*, cornat ab posts cubertes de cuyro groch, sens tancadors^a. E primerament és escrita la taula, e après de la taula la primera carta començe de letra vermella: "incipit sermo Sancte Trinitatis". E la derrera carta finex: "in tempore Alaxandri imperatoris regnante Domino nostro Ihesu Christo qui cum Patre vivit et regnat in secula seculorum. Amen".

7. Item, un altre libre de forma gran, scrit en pregamins, en latí, appellat *Petrus de Unçola, Super notulis sive super Tractaturi*, cornat^b de posts ab *1f.13v.* cubertes de cuyro groch e vermell, ab .IIII. tancadors, gornit de lautó als cantons. La primera carta escrita del qual començe de letra vermella: "*Petrus de Unçola, Super Tractaturi*". E la derrera finex de letra negra: "explicit *Lectura magistri Petri, quondam, Iohannis de Unçola super Tractatu notularum*. Deo gracias. Amen, amen, amen".

8. Item, un altre libre de forma de full comú, scrit en paper, scrit^c en latí, appellat *Petrus de Unçola, Super contractibus*^d, cornat de posts ab cubertes de cuyro vermell, ab .V. bolles grosses a cascuna post e dos tancadors. La primera carta del qual començe de letra vermella: "incipit *Aurora novissima domini Petri de Unçola*". E la derrera finex: "Explicit *Aurora novissima magistri Petri de Unçola*. Deo gracias. Amen".

9. Item, un libre scrit en pregamins, a dos colandells, appellat *Usatges de Barchinona*, cornat de posts sens cubertes, ab un tancador. La primera carta del qual comence de letra negra: "antequam *Usatici* fuissent". E la derrera finex: "salvo mandato domini Regis in omnibus".

10. Item, un altre libre scrit en pregamins e part en paper appellat *De ultimis*, cornat de posts ab cubertes de cuyro negre, ab dos tancadors e .V. bolles a cascuna post. La primera carta del qual escrita començe après de la taula: "quamvis in cuius libet humani operis artificio, et cetera". E la derrera escrita en paper finex: "datis Barchinone .XIIII. kalendas augusti anno Domini .M°.CCC°.XXXXVII°. h. cancellas".

11. Item, un altre libre scrit en paper appellat *Vademecum*, cornat de posts ab cubertes de cuyro negra, ab dos tancadors, ab .V. bolles en cascuna post. La primera carta del qual après de la taula començe: "solet aromatum". E la derrera finex: "Iacobus Callís iurisperitus".

¹² L'*Aurora* de Rolandinus: l'*incipit* no en deixa cap dubte.

¹³ Un nou text notarial sobre els testaments (*De ultimis voluntatibus*: vegeu nota 10). L'*explicit*, precisament, recull una fórmula clàssica amb què acaben molts dels documents públics.

¹⁴ Seneca, *Tragoediae*.

¹⁵ Per la descripció d'aquest còdex, on cal destacar el detallisme del notari, també evidenciat en descriure el de la nota anterior -on fa constar el deteriorament d'ambdós mss-, ens trobem davant d'una obra o recull de textos del comediògraf llatí Terentius.

¹⁶ Boethius, *De consolatione Philosophiae*. Pujades disposava també d'una *Glosa* sobre aquest text (nota 34) i d'un altre sobre l'ensenyament dels escolars atribuïda a Boeci (nota 17).

¹⁷ (Ps) Boethius, *De disciplina scolarium*, seguida de la comèdia *Amphitruo* de Plautus, com es pot deduir per l'*explicit*.

¹⁸ Dins de la interessant biblioteca de Pujades consta també l'historiador Sallustius amb un volum que conté els seus dos textos més famosos: *De Catilinae conjuratione* i *De bello Jugurthino*, a més de les *Invectivae (in Tullium)* que se li atribueixen.

¹⁹ Francesco Petrarca, *Secretum*. Bernat d'Esplugues, en la seva impressionant biblioteca, posseïa també un dels escassos manuscrits (164, 25), constatats en el nostre apèndix, sobre els tres diàlegs literaris entre Petrarca i sant Agustí, amb l'omnipresència de Laura, la seva amant.

²⁰ En Guillem Fontana, escriptor present en d'altres documents, traduí al català les obres llatines atribuïdes a F. Eiximenis *Psalterium laudatorium* (translació acabada per l'abril de 1416 i publicada a Ginebra el 1495) i l'*Expositio in psalmos paenitentiales*.

12. Item, un altre libre escrit en paper appellat *Aurora*, cornat de posts cubertes de cuyro groch, ab dos tencadors e .V. bolles a cascuna post. La primera carta del qual après la taula comença: "solet aromatum esse natura". E la derrera finex: "obligacionis contrahende vel collede". E après de letra vermella: "qui scripsit, et cetera".

13. *ff.14r.* Item, un altre libre escrit en paper appellat *De ultimis*, cornat de posts de paper engrutades cubertes de cuyro groch. La primera carta del qual comença: "Incipit octavum capitulum". E la derrera: "testes vocati et rogati huius testamenti sunt".

14. Item, un altre libre escrit en pregamins, en latí, appellat *Tregèdies de Sèneca*, cornat de posts cubertes de cuyro vermell, picades, ab .IIII. tancadors, empero los tres són trencats, ab .V. bolles a cascuna post. La primera carta del qual comença: "soror tonantis, et cetera". E la derrera fenex: "ffulmina mittes. Explicit decima et ultima tragedia. Deo gracias. Amen".

15. Item, un altre libre escrit en paper, sisternat de pregamins, appellat *Terencius*, cornat ab posts cubertes de cuyro groch, ab dos tencadors e .V. bolles en cascuna post, però la una és trencada. La primera carta del qual comença: "sororem falso". E la derrera fenex: "et vos valete et plaudite caliopus resensui. Deo gracias. Ffinit *Terencius*".

16. Item, un altre libre escrit en paper appellat *Boeci, De consolació*, cornat ab posts cubertes de cuyro negra, ab dos tencadors e .V. bolles a cascuna post. La primera carta del qual comença: "carmina qui quondam". E la derrera finex: "agitis iudicis cuncta serventis". E après hi ha algunes coses scrites.

17. Item, un altre libre escrit en paper appellat *Boeci, De scolarium discipline*. E a la fi ha escrita una *Comèdia de Plauto*, cornat de posts cubertes de cuyro vermell, ab dos tancadors e .V. bolles a cascuna post. La primera carta del qual comença: "vestra novit intencio". E la derrera fine: "luditur *Emphitrión* et tota sua domus. Explicit comedia".

18. Item, un altre libre escrit en paper appellat *Salustius in^e Catilinam e Salustius super Gugurta*, cornat de posts cubertes de cuyro negra, ab dos tancadors. La primera carta del qual comença: "omnis homines". E la derrera fenex: "in illa parte fugam habens. Explicit *Invectiva Salusti*".

19. Item, un altre libre escrit en paper, sisternat de pregamins, appellat *Parrarcha, De ff.14v. secreto conflictu curarum suarum*, cornat de posts cubertes de cuyro de aluda blanca, ab dos gafets o tancadors larchs. La primera carta del qual ab letra daurada comença: "atonicho michi". E la derrera finex: "et benivolum et amantem, et cetera. Explicit liber". E après hi ha algunes coses.

20. Item, un altre libre escrit en paper, en vulgar, appellat *Manera de Saltiri*, cornat de posts cubertes de cuyro verd, ab dos tencadors. La primera carta del qual comença: "Comence lo pròlech que féu en Guillem Fontana". E en la derrera fenex: "et misceantur cum omnibus supradictis".

²¹ Petrus de Crescentiis, *Ruralium commodorum opus*.

²² *Liber sermonis et collationis*. Trobem també algunes notes afegides, escrites en un quadern lligat al còdex.

²³ Aquest llibre en pergamins, escrit a dues columnes, consta de dues obres: la primera correspon a un exemplar de la *Historia destructionis Troiae* de Guido de Columna (l'*incipit* és inconfusible), i la segona als *Soliloquia* d'Augustinus.

^{24,25} Ens trobem davant de dos exemplars del *Doctrinale* d'Alexander de Villadei: l'*incipit* del segon n'és la prova conclouent.

²⁶ Sense cap mena de dubte, una obra d'uns dels Pares de l'Església, Hieronymus: *Comentum super Evangelium*.

²⁷ *Notae grammaticae*.

²⁸ Per la descripció del notari que l'inventaria, és un text d'*ars dictandi*.

²⁹ L'*incipit* correspon a l'obra *Epistolae ad sororem* del (Ps) Bernardus Claraevallensis. L'*explicit*, però, és en català: d'aquesta obra o d'una altra que el notari no va inventariar per distracció o per ignorància?

³⁰ Petrus de Bellapertica, *Repetitiones Digeste veteris*. El nom de l'autor era escrit sobre una post del còdex.

21. Item, un altre libre escrit en pregamins, a dos colandells, en latí, appellat *Petrus de Crecenciis, Ruralium comodorum*, cornat de posts cubertes de cuyro vermell, ab quatre tencadors. La primera carta del qual començe de letra vermella: "incipit liber Ruralium comodorum". E la derrera finex: "novembris decembris".

22. Item, un altre libre escrit en paper appellat *Libre de sermons e collacions*, cornat de posts cubertes de aluda blanca, ab dos tencadors. La primera carta del qual après la taula començe: "predicacio est manifesta". E la derrera finex: "ut habetur retro folio .XVI. a principio computando". E après hi ha algunes coses affigides scrites en un cohern ligat.

23. Item, un altre libre escrit en pregamins, a dos colandells, appellat *Troya e lo Soliloqui de sant Agostí*, cornat de posts cubertes de cuyro vermell, ab dos tencadors e .III. bolles en cascuna post. La primera carta del qual començe: "licet cotidie". E la derrera fenex: "explicit epistola facta sine missa per papam Clementem quartum ad Carolum regem Sicilie".

24. Item, un altre libre escrit en pregamins appellat *Doctrinal*, de molt poca valor.

25. Item, un altre libre appellat *Doctrinal* escrit en pregamins, cornat de posts cubertes de cuyro vermell, ab dos tencadors. La primera carta del qual començe: "scribere clericulis". E la derrera fenex: "Deo gracias".

26. *ff.15r.* Item, un altra libre escrit en pregamins appellat *Geronimus super Evangeliiis*, cornat de posts ab cubertes de aluda engrutada blanca, ab dos tencadors e .V. bolles en cascuna post. La primera carta del qual començe en letra vermella: "in nomine Domini nostri Ihesu Christi". E la derrera finex: "qui scribendi sunt libros, et cetera".

27. Item, un altre libre petit appellat *Notas de gramàtica*, escrit en paper, cisternada. La primera carta de pregamins la qual començe: "ut asserit Aristotilis". E la derrera fenex: "et hec de Zelma dicta sacrificiant". E és cornat de posts cubertes de cuyro negre ab tencadors trencats.

28. Item, un altre libre escrit en paper appellat *Ars dictandi*, cornat de posts cubertes de aluda vermella, ab dos tencadors e .V. bolles en cascuna post. La primera carta del qual après la rúbrica començe en letra vermella: "liber aurei fluminis". E la derrera finex: "parisius insignit".

29. Item, un altre libre petit escrit en paper appellat *Bernardus ad sororem*, cornat ab posts cubertes de cuyro negre, ab dos tencadors. La primera carta del qual après la taula començe en letra vermella: "incipit liber amonicionis". E la derrera finex: "diligència és riquesa de victòria e honor ayt sapiens".

30. Item, un altre libre escrit en paper appellat *Repeticions de la <Digesta> Vella*, cornat de posts sens cuberta, ab un tencador. La primera carta del qual començe: "in nomine Domini, et cetera". E la derrera fenex: "expliciunt Repeticiones <Digeste> Veteris. Deo gracias". E és intitulat lo dit libre sus una post: "*Petrus de Bellapertica*".

³¹ Aquest *incipit* coincideix amb algun dels exemplars del *Breviloquium de virtutibus principum* de Johannes Gallensis d'aquest recull (vegeu, per exemple, 292, 9).

³² Albertanus Brixiensis, *De doctrina dicendi atque tacendi*.

^{33,40} Evidentment, tot i el títol en català del segon -fet que recorda que s'ha de tractar amb precaució la determinació de la llengua d'un còdex a partir només del títol, sense possibilitat de conèixer-ne l'*incipit* i l'*explicit*-, ens trobem amb dues còpies llatines de l'enginyós text de Jacobus de Cessolis, *Ludus scacorum seu De moribus hominum et de officiis nobilium*. Sobre la difusió, el contingut, altres esments i les edicions modernes d'aquesta obra al Principat és interessant el breu article de J. RIERA I SANS, «El Cessulis, un llibre oblidat», *Revista Llibreria Antiquària*, 8 (1984), pp. 9-13.

³⁴ Una *Glosa*, sense autoria, sobre el *De consolatione Philosophiae* de Boethius. L'*explicit* fa referència a un *Commentum* de Servius Grammaticus, no pas a l'obra de Virgilius (que és el que enregistren els repertoris bibliogràfics), sinó a la d'Horatius, del qual no tenim constància. Es podria deduir que aquest *explicit* no correspon al títol donat, sinó a un d'altre de diferent? El notari, en aquest cas, s'hauria oblidat d'enregistrar la segona obra suposada.

³⁵ Com molts dels textos de gramàtica presents en els inventaris, aquestes *Partes* de Donatus són, tal com es diu, «de poca valor».

³⁶ Un nou text gramatical, el *Tobias* de Matthaëus Vindocinensis.

³⁷ No s'especifica de quines *Constitutiones* es tracta.

^{38,39} *Formularia* notariais, omnipresents en els inventaris de fedataris. L'*incipit* del primer correspon a un exemple per a elaborar un memorial.

⁴⁰ Vegeu nota 33.

31. Item, un libre escrit en paper, en romans, lo qual no ha títol, cornat de posts cubertes de aluda vermella. La primera carta del qual començe: "O tu rey christià". E la derrera fenex: "vostre manament e de la vostra santa església. Deo gracias".

32. Item, un altre libre apellat *Albertanus, De doctrina dicendi et tacendi*, escrit en pregamins, en latí, cornat ab posts cubertes de aluda vermella, ab dos tancadors. La primera carta del qual començe: "inicio medio ac fini". E la derrera fenex: "respondi breviter vestros consencio. Amen". E après hi ha algunes coses scrites.

33. *f.15v*. Item, un altre libre escrit en paper appellat *Prologus super ludo scacorum*, cornat de posts de paper engrutades cubertes de aluda verda. La primera carta del qual començe: "incipit prologus in *librum compositum super ludo scacorum*". E la derrera fenex: "ad finem mundi [...] -moriencium".

34. Item, un altre libre escrit en paper apellat *Glosa^s sobre lo Boeci, De consolació*, cornat de posts cubertes de cuyro blanch, ab un tancador, ab .IIII. bolles en cascuna post. La primera carta del qual començe: "dixerat oracionis sue cursum". E la derrera fenex: "*Servili poete Oracii poetice comentum explicit*".

35. Item, un libre appellat *Pars de gramàtica*, sotil e de poca valor.

36. Item, un altre libre appellat *Tobies*, descornat, sotil e de poca valor.

37. Item, alguns coherns scrites en paper en los quals són scrites les *Constitucions* descornades.

.....
38. Item, un libre escrit en paper appellat *Formulari*, ab cubertes de pregamí. Le primera carta del qual començe: "forma de quodam memoriali". E la derrera finex: "per notarii infrascriptum. Actum, et cetera".

39. Item, un altre libre appellat *Formulari^h*, escrit en paper, ab cubertes de pregamí. En la primera carta del qual començe: "cum hominibus memorie sic labilis". E la derrera finex: "tantes". Veus com hi serie contrafet.

40. Item, un libre appellat *Libre dels scachs*, escrit en paper, ab cubertes verdes de paper engrutat. E començe: "incipit prologus". E la derrera carta fenex: "Lucifer angelus de celo corruit quia non ibi superbia set humilitas habitavit".

^a segueix cancel·lat la primera.- ^b cornat interlineat, damunt de ab cubertes cancel·lat.- ^c escrit ... latí interlineat.- ^d segueix cancel·lat cubert.- ^e in interlineat, damunt de super cancel·lat.- ^f dos interlineat.- ^g segueix cancel·lat super.- ^h segueix cancel·lat ab cub.

¹ Un dels pocs esments del *Corbaccio* de Giovanni Boccaccio. Si el notari hagués descrit amb una mica més de detall aquesta obra de creació de l'humanista italià no s'hauria oblidat d'anotar la llengua en què estava escrita.

^{2,3} Cartipassos i quaderns d'un *Cançoner* no identificat.

1463, març, 11

Inventari dels llibres relictos per Joan Puig, de la ciutat de Vic.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, anys 1455-1467, fol. 423v.

1. <Primo>, hun libret apellat lo *Cornaxo*, escrit en pergamí ab cubertes vermelles.
.....
2. Item, hun cartapàs qui és *Cansoner*.
.....
3. Item, tres sisterns de *Cançons*.

Tot i les quatre publicacions de MADURELL sobre aquest inventari, només edità 26 dels 62 esments libraris de l'original; amb l'encant s'esdevé el mateix: dels 29 llibres adquirits a la subhasta pública, MADURELL, en dues de les seves publicacions, només en va transcriure 12 (doc. 293). Com ja hem indicat, ens hem limitat a transcriure els còdexs amb esments literaris i hem deixat de banda els llibres de comptes -nombrosos en aquest document, donada l'activitat del seu posseïdor- i altres elements interessants, com ara les cartes de navegació, àmpliament testimoniades.

Ens trobem de nou amb un fedatari adscrit a la Cancelleria reial pel seu treball de *lloctinent d'escrivà de ració* -aquest era el funcionari encarregat de portar l'inventari dels béns i el compte de les despeses de la Casa reial; aquest càrrec depenia del *Mestre Racional*, cap de la tresoreria dels reis de la Corona d'Aragó-. És possible que fos un familiar de Dalmau de Mur, arquebisbe de Tarragona i Saragossa, durant molts anys Cancellier reial, el qual li hauria facilitat l'accés a l'escrivania (cfr. J.TRENCHS, *Folia parisiensia*, p.68).

Abans del seu inventari i encant de llibres, ja havíem documentat la presència d'Antoni de Mur en el nostre apèndix: amb poc temps de diferència, retorna una *Biblia* als marmessors del difunt notari Bernat Nadal (147, 1), el seu propietari legítim, i a la subhasta dels llibres relictes pel també notari Joan de Fontcuberta adquireix un *Psalterium* (160, 21), les característiques codicològiques del qual coincideixen amb les dels dos exemplars que posseïa Mur (notes n°s 21 i 37); és possible que un dels dos sigui el que va adquirir trenta anys abans.

¹ *Evangeliarium (Biblia)*. Vegeu també nota 24.

² Amb el nom de *Bisbe de Jaén* s'acostuma a identificar sant Pere Pasqual (ca.1227-1300), l'escriptor i mercedari valencià. Tradicionalment, se l'ha identificat amb Pere, abat de Saó Miguel de Trasmiras de la diòcesi de Braga (Portugal), el qual fou nomenat bisbe de Jaén, el 1296, a Roma. Se li atribueixen diverses obres, que hauria escrit, sense llibres de consulta, durant el seu captiveri a Granada -entre 1297-1300 fou presoner dels àrabs i martiritzat, motiu de la seva canonització el 1670-, totes de caràcter religiós, però escrites en diversos idiomes: castellà, català o llatí. D'entre les obres catalanes que se li atribueixen, cal destacar la *Disputa del bisbe de Jaén contra los jueus sobre la fe catòlica*, obra dialogada anomenada també *Biblia parva*; una refosa i compendi de la qual fou impresa a Barcelona el 1492. Amb el títol de *Disputa o Contenció entre el jueu i el cristià* podem trobar-nos obres que, no necessàriament, han d'atribuir-se al bisbe de Jaén, ja que hi ha tota una literatura antijueva que tractava sobre les polèmiques teològiques que enfrontaren ambdues comunitats («disputes»). És interessant el breu article de J.RIERA I SANS, «La invenció literària de Sant Pere Pasqual», *Caplletra* 1 (1986), pp. 45-60.

³ *Ordinacions d'en Sanctacília*. Nom amb el qual es coneix el text titulat oficialment *Consuetuds de la ciutat de Barcelona sobre les senituds de les cases e honors*, i que és una font remarcable del dret urbà barceloní; es creu que Sanctacília fou el jurista que les compilà. L'acurada descripció del notari ens fa saber que estava «desligat e sens il·luminar», apreciació que ens permet suposar que el manuscrit tenia espais buits per a la il·luminació amb caplletres i miniatures, ja que, llevat que el manuscrit sigui incomplet, no fan constar aquesta dada.

⁴ Tot i la seva excepcionalitat, creiem identificar aquest títol amb un manual de *Computus* mitjançant l'àbac -«*De apendre d'abbe*» diu l'inventari-; la seva pobresa material, de paper i amb senzilles cobertes de pergamí, com un vulgar manual de «deu i deig» comercial o un protocol notarial, ens ajuden a pensar que era un llibre d'ús quotidià, de treball: no oblidem que Antoni de Mur era lloctinent d'escrivà de ració.

⁵ Nicolaus de Lira, *Postilla Psalterii*.

1463, març, 15

Inventari dels llibres relictos per Antoni de Mur, lloctinent d'escrivà de ració, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fols. 449r-452r, 454r.
Ed.parc. MADURELL: *Códices miniados*, n° 55.
Ed.parc. MADURELL: *Mss. Eiximinians*, n° 35.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 123.
Ed.parc. MADURELL: *Regesta Biblias...*, n° 62.

març, 17

En lo scriptori:

.....
Item, una capseta rodona pintada dins la qual trobam lo que's segueix:
.....

1. *lf.449r.* <Primo>, huns *Avangelis* petits, ab cordó^a e cuberta d'or, e seda negra e vermella.

.....
2. Item, hun libre scrit en paper en^b .VIII. sisterns, qui és la *Obre del bisbe de Geent*. Qui és la *Contenció del jueu e del crestià*.

3. Item, hun coern en què són les *Ordinacions de Sancta Sília*, desligat e sens il·luminar.

4. Item, hun libre en què és l'*Obre de apendre d'abbe^c*, de paper, ab cubertes de pergamí.

5. Item, hun libre en paper, sisternat de pergamins e^d scrit ab corondells, ab posts cubertes de negra, ab .IIII. gaffet <s> e bolles, appellat *Nicholau de Lira sobre lo Saltiri*.

lf.449v. Item, en l'altre case del bancal del dit scriptori trobam les coses següents:

6. Primo, hun libre scrit en paper, ab cubertes de cendrós, ab bolles, ab dos gaffets. Qui és lo *Somni d'en Bernat Metge*. E comença en lo vermell: "ací comença lo *Somni d'en Bernat Metge*". E en lo negre: "poch". E feneix: "axí com si los meus sperit <s> los hagués desemperats".

⁶ Esment de Bernat Metge i el seu *lo Somni*. Gabriel Tries, esperoner -és a dir, menestral especialitzat en la manufactura d'esperons per a les botes de muntar i que serveixen per a punyir el ventre de la cavalcadura-, compra a la subhasta aquesta obra per poc més d'11 sous (293, 7); abans ja havia aconseguit la *Doctrina compendiosa* d'Eiximenis (vegeu nota següent); totes dues obres estaven escrites en català i eren de preu baix: perquè hem de dubtar de l'afany de lectura d'un artesà? En aquest cas, pensem que no podem parlar del llibre com a inversió o com a garantia d'un préstec, sinó d'una realitat de persones lletrades, l'ofici de les quals, *a priori*, no les relaciona amb el fenomen de la lectura i de l'escriptura. Molts fills d'artesans i comerciants tingueren accés a una educació elemental.

⁷ (Ps) Eiximenis, *Doctrina compendiosa*. Fou venut per 10 sous al ja esmentat Gabriel Tries, esperoner, a la subhasta pública (293, 5), fet que ajuda a reforçar dues hipòtesis ja plantejades: l'àmplia difusió de l'obra «eiximiniana» -perquè es venia a un preu baix- i el desig de les classes més humils per accedir als textos de l'autor gironí -és, amb tots els respectes, un vulgar fabricant d'esperons-. A la nota 36 tenim un altre text de la *Doctrina compendiosa* inclòs en un volum miscel·lani.

⁸ El *Graecismus* d'Evrardus Bethuniensis. Venut a l'encant públic per 5 sous i 6 diners a Joan Sitjar (293, 13).

⁹ Johannes Gallensis, *Breviloquium de virtutibus principum* (sobre l'esment genèric *Breviloquium*, vegeu 231, 14). Aquest llibre en paper presenta la particularitat codicològica de portar un signe de tipus heràldic («un senyal de Mur»). Fou venut per poc més d'una lliura a l'encant públic al llibreter Antoni Ramon (293, 15).

¹⁰ *Genesis* (Biblia).

¹¹ Pere Tomic (?-1481), historiador, és autor de la crònica *Històries e conquestes dels reis d'Aragó*, acabada el 1438, que dedicà a l'arquebisbe de Saragossa Dalmau de Mur (potser parent d'Antoni de Mur, la qual cosa explicaria la ràpida possessió d'aquesta obra, molts anys abans de la mort de l'autor i d'una major difusió).

¹² Aquest cartipàs conté un nou testimoni del text conegut per *Testament d'en Bernat Serradell*. En tenim d'altres en aquest apèndix (vegeu 278, 5).

¹³ Antoni de Mur també disposava d'un volum de lírica, amb diverses obres, en llengua vulgar -«en lemosí e en lengua cathalana»- representat per aquest *Cançoner* (en té un altre a la nota 51). El llibreter Antoni Ramon el compra per 7 sous a la subhasta (293, 17).

¹⁴ Guido de Columna, *Historia destructionis Troiae*. Aquesta versió llatina fou comprada pel metge Francesc de Requesens per 19 sous i 6 diners (293, 2) i la descripció conserva parcialment el seu *explicit* ("septuagesimo quarto"); els baixos preus que acostumen a pagar-se per les *Historiae Troyanae* als encants, juntament amb els nombrosos testimonis de la seva existència, constitueixen una prova, pensem, de l'extraordinària difusió que tingueren a l'època.

¹⁵ Aquest *Llibre d'Hores de la verge Maria* comparteix trets codicològics amb dos exemplars homònims d'aquest document (notes 25 i 29). Tots tres són enregistrats a la subhasta (293, 15, 23 i 26).

¹⁶ Un dels múltiples testimonis de circulació de *Vitae sanctorum patrum* en llengua catalana: en aquest cas, sant Honorat.

¹⁷

¹⁸ L'*incipit* ("duplex est abstinencia") ens ha permès identificar aquest còdex amb les *Distinctiones* de Nicolaus de Gorran, text de contingut religiós.

¹⁹ Igualment, aquest nou incipit ("cum doctor sive predicator") ens permet identificar aquest llibre amb la *Summa collationum seu Communiloquium* de Johannes Gallensis. L'adquirí un notari anònim per 18 sous a l'encant (293, 6).

7. Item, altre libre de posts, ab cubertes verdes e ab bolles, ab dos gaffets, qui se appella *Doctrina compendiosa*, scrit en paper. E comença: "rúbriques del present tractat". E feneix: "e conservet en son servey e en sa temor. Amen".

8. Item, hun *Abresari* scrit en pregamins, ab cubertes blaves, ab hun gaffet. Qui comença: "quam ignorancie".

9. Item, hun altre libre scrit en paper, ab cuberta de vermell, ab senyal de Mur. Qui comença en lo vermell: "comença lo *Breviloqui*". E en lo negre: "O tu rey christià". E feneix: "e més que no cuydam pensar".

10. Item, hun librot scrit en paper, squinzat, ab cuberta de posts, apellat lo *Gènesi*.

11. Item, hun libre scrit en paper, ab cubertes de pregamí fi, qui se appella lo *Tractat de mossèn Tomich*. E comença: "al molt reverend Senyor". E feneix: "supplicassem".

12. Item, hun cartapàs en què és scrit lo *Testament d'en Serradell*.

13. Item, hun *Cançoner* scrit en paper, en què ha diverses obres en lemosí e en lengua cathalana, cubert de posts verdes.

14. Item, hun libre scrit en paper, sisternat de pregamins, ab cubertes verdes, ab dos gaffets, qui són les *Històries Troyanes*. Qui comença en lo negre: "licet quotidie". E feneix: "septuagesimo .IIII°".

15. *lf.450r*. Item, hunes *Ores* scrites en paper, ab dos gaffets, ab cubertes vermelles. Qui comença en lo vermell: "incipit officium mortuorum". En lo negre: "dilexi". E feneix: "Ave Maria ter dicas".

16. Item, hun altre libre scrit en paper en què és la *Vida de sent Honorat*, ab cubertes vermelles, ab .IIII. gaffets. Qui comença en lo negre: "en aquell temps". E feneix: "Ihesu Christ sia loat e honrat, adorat e amat. In secula seculorum. Amen".

17. Item, hun altre libre scrit en paper, ab cubertes negres, ab bolles, ab .IIII. gaffets. Qui comença en lo negre: "una notable contentació". E feneix: "e per la sua incompreensible clemència, et cetera".

18. Item, hun altre libre scrit en paper, sisternat de pregamí, ab cubertes vermelles, ab bolles e ab dos gaffets. Qui comença en lo negre: "duplex est abstinencia". E feneix: "qui vivit et regnat, et cetera".

19. Item, hun altre libre scrit en paper, sisternat de pregamins, ab cubertes vermelles e ab bolles. Qui comença: "cum doctor sive predicator". E feneix: "illuminante studeat adcumvenire".

²⁰ El notari, en inventariar aquesta *Bíblia* il·luminada, no pot estar-se d'anotar que és «molt bella»; si s'hagués venut a la subhasta pública de béns hauria aconseguit un preu elevat.

²¹ *Psalterium (Bíblia)*. Com ja hem dit en la introducció d'aquest document, aquest còdex (o el de la nota 37) és el que va comprar a la subhasta dels llibres relictes pel notari Joan de Fontcuberta (160, 21).

²² L'*incipit* és de les *Epistolae ad sororem* de (Ps) Bernardus Claraevallensis.

^{23,27} *Hymni*. A la subhasta en tenim també alguns exemplars (293, 14, 21 i 29).

²⁴ *Evangeliarium (Bíblia)*. Vegeu també nota 1.

^{25,29} Dos còdexs més del *Llibre d'Hores de la verge Maria* que comparteixen trets codicològics amb l'exemplar de la nota 15). Tots tres són enregistrats a la subhasta (293, 15,23 i 26).

²⁶ L'*explicit* d'aquest text en llatí de *Flores sanctorum* ("Vita auree sanctorum"), remet a la *Legenda sanctorum* (o *Legenda aurea*) del dominicà italià Jacobus de Voragine (per a més informació sobre aquest text, vegeu 59, 18). L'estudiant Bernat Busquets l'adquireix per poc menys d'una lliura (293, 24).

²⁷ Vegeu nota 23.

²⁸ L'estudiant Jaume Gual comprarà a la subhasta de béns, per 7 sous i 3 diners, els *Soliloquia* d'Augustinus (293, 3).

²⁹ Vegeu nota 25.

³⁰ Els *Disticha* del (Ps) Cato glossats; vegeu també nota 41 (on aquest text forma part d'un volum gramatical miscel·lani).

20. Item, una *Biblia* escrita en pergamins de cabrit, molt bella e historiada per caps de capítols, complida, ab cubertes de vellutat blau, ab los tancadors de argent daurats, ab bolles de coura, ab sos girado <r>s de seda e cuberta de li prim, tota blanque. Qui comença en lo primer corendell en lo vermell: "incipit epistola sancto Ieronimi". E feneix en lo segon corendell de la primera carta: "audisset bestiam sua verbare". E feneix en lo primer corendell de la derrera carta: "beatus qui custodit verba". E feneix en lo derrer corendell: "gratia Domini nostri Ihesu Christi". E seguexen-se les Interpretacions e alguns coment dels capítols de la *Biblia*.

21. *lf.450v*. Item, hun *Saltiri* scrit en pergamins, ab cubertes empremtades de vermell, ab senyal de Mur, ab dos gaffets e sos^h girado <r>s de seda. Qui comença en lo negre: "beatus vir". E feneix: "Pater noster et ne nos dicto fidelium, et cetera".

22. Item, hun libre scrit en paper, sisternat de pregamí, ab dos gaffets, ab cubertes de vadell pelós ab .X. bolles. Qui comença en lo negre: "carissima mihi in Christo". E feneix: "iniquitarum. Amen. Et Deo gracias".

23. Item, hun altre libre scrit en pergamins, ab cubertes vermelles ab hun gaffet, qui són los *Ymnes* glosats. Qui comensen: "primo notandum est". E feneix en lo derrer corandell: "Sanctissima Trinitas".

24. Item, huns *Avangelis* scrits en pergamins, ab cubertes blanques ab hun gaffet. Qui comença en lo vermell: "in vigilia Nathalis Domini". E en lo negre: "cum esset desponsata". E feneix: "et resusitabo ego eum in novissimo die".

25. Item, hunes *Ores* scrites en pergamins, ab cubertes vermelles, ab dos tancadors. Qui comença en lo vermell après lo *Compter*: "incipit officium beate Marie". E feneix en lo negre: "qui dedit alfa et o <mega> sic laus et gloria Christo. Amen".

26. Item, hun *Flos Sanctorum* en latí, scrit en pergamins, ab cubertes negres ab dos gaffets. Qui comença en lo negre: "universum tempus". E feneix en lo derrer corendell: "expliciunt *Vite auree sanctorum*".

27. Item, hun libre scrit en paper, ab cubertes de vadell palós, ab bolles e dos gaffets, qui són los *Imnes* ab lo constructe.

28. Item, hun libre scrit en paper, cubert de vermell ab posts angrutades, que és lo *Soliloquium de sent Agostí*. Comença en lo negre: "cognoscam". E feneix: "Deus diligentibus se. Amen".

29. *lf.451r*. Itemⁱ, hunes *Ores* scrites en paper e sisternades de pergamí, ab cubertes empremtades de vermell, ab dos gaffets. Qui comença après del *Compter* en lo vermell: "incipiunt *Hore beate Marie*". E feneix: "has oras canonicas".

30. Item, altre libre scrit en paper, ab cubertes angrutades de vermell. Qui és lo *Cató* ab les gloses. Qui comença en lo negre: "cum animadverterem". E feneix: "pertian slacionem septuaginta interpretum".

³¹ *Expositio super psalmos*.

³²

³³

³⁴

³⁵ Si no és la *Vida de Jesucrist* en català de fra F. Eiximenis, és un text apòcrit sobre la biografia de Crist. Pere Pujades, ciutadà de nom gairebé idèntic al del nostre notari Pere Pau Pujades -que també és un ciutadà de Barcelona, no hem d'oblidar-ho- va pagar 1 lliura i onze sous per a la seva adquisició (293, 12).

³⁶ No hem sabut identificar la primera obra per l'*incipit*. En aquest volum es troben, a més, el *Gamaliel* i la *Doctrina compendiosa* del (Ps) Eiximenis (per a aquesta última, vegeu també la nota 7).

³⁷ *Psalterium (Biblia)*. Com ja hem dit en la introducció d'aquest document, aquest còdex (o el de la nota 21) és el que va comprar a la subhasta dels llibres relictos pel notari Joan de Fontcuberta (160, 21).

³⁸ Còdex amb una *Rhetorica vetus* i l'*Orthographia* (els trets codicològics coincideixen amb el del manuscrit de l'encant adquirit pel llibreter Antoni Ramon, malgrat que només hi consti el primer títol: 293, 18).

³⁹ No tenim cap autor reconegut ni amb el nom de Lluís de Pachs de l'inventari, ni amb el de Joan de Pachs de Mallorca de l'encant (293, 1), però sí amb el de Nicolau de Pacs, escriptor de l'illa a cavall dels segles XIV i XV. Com sembla suggerir-nos l'*incipit*, adreça als seus fills una *Doctrina moral*, florilegi de màximes de diversos autors (sovint clàssics, i també catalans, com Guillem de Cervera, Eiximenis, Antoni Canals o Arnau de Vilanova), comentades en un estil planer i amb simplicitat; un notari desconegut el compra per cinc sous (293, 1). De nou, J. RIERA I SANS dedicà un article «Sobre l'autor de la *Doctrina moral* (segle XV)», *Randa* 9 (1979), pp. 117-125.

⁴⁰ Aquest manuscrit en vulgar, no identificat, fou comprat per Bartomeu Ponç, baster, per 5 sous i 2 diners (293, 22). Recordem la definició del mot «baster» donada pel diccionari per confirmar l'accés al món del llibre, especialment de l'escrit en català i a preus baixos, de persones alienes, en principi, a la cultura librària: "el qui té per ofici de fer, adobar, vendre basts -albarda curta- i tots altres arreus per a les bèsties de càrrega". No és l'únic: Gabriel Tries, esperoner, un altre artesà relacionat amb les bèsties, també adquireix manuscrits, com ja hem vist (293,5 i 7). Antoni de Mur té un bon nombre de textos en llengua vulgar, alguns, malauradament, difícils d'identificar.

⁴¹ Com ja hem dit abans (nota 30), tornen a aparèixer els *Disticha* del (Ps) Cato, en aquest cas acompanyats del *De contemptu mundi* i d'Aesopus. Aquestes obres, juntament amb d'altres que formaven part d'una venda feta al llibreter Antoni Ramon de «quatre llibres de Gramàthica» per un total de 7 sous, consten a la subhasta de béns del difunt Antoni de Mur (293, 28).

⁴² Es tracta, potser, de Benedictus papa XIII, *Contra conclusiones (Petri de Alliaco, domini) Cameracensis?*

⁴³ Sobre la problemàtica del títol *Alexandre*, vegeu 12,12.

⁴⁴ Els *Diccionari per ABC* o *Alphabetum* no s'han d'interpretar estrictament com els actuals repertoris lexicogràfics, perquè també podien presentar una disposició per matèries monogràfiques (dret, medicina).

⁴⁵ *Formularium* notarial.

⁴⁶ Una còpia pobra en paper del clàssic *De agricultura* de Palladius.

⁴⁷ Rolandinus Passagerii: *Aurora* (= *Apparatus super Summa notariae*). Venut a la subhasta per 11 sous al llibreter Antoni Ramon (293, 10).

31. Item, dos sisterns escrits en paper, qui són *Sposicions de tots los salms del^k Saltiri*, de pochà vàlua.
32. Item, dos sisterns escrits en paper. Qui comença lo primer coern: "En aquest setgle". E lo segon: "sofferir".
33. Item, altres dos sisterns desligats. Lo primer comença: "En los primers libres". E lo segon comença: "item, lo mestre".
34. Item, hun cartapàs de paper, cubert de pregamí, qui és lo *Procès de la donzella andemoniada*.
35. Item, hun libre escrit en paper, ab cubertes vermelles, ab bolles e ab dos gaffets, que és lo *Vita Christi*. E comença en lo vermell en lo primer corendell: "ací comença lo libre". E en lo negre: "entre totes les altres laor". E feneix: "a la glòria celestial. Amen".
36. Item, altre libre escrit en paper, ab cubertes vermelles, ab bolles, ab quatre guaffets. Que comença en lo negre: "diu sant Pau". E feneix: "ciutedans de paradís". E après se segueix lo *Gamaliel* e après se segueix [la] *Doctrina compendiosa*. Que feneix: "hage bon guardo de nostre Senyor Déu. Amen".
37. Item, hun *Saltiri* escrit en pergamins, ab posts ampretades de vermell e dos gaffets. Qui comença après del *Compter*: "Beatus vir" en lo negre. E fenex en lo negre: "fidelium Deus". E après algunes *Oracions*.
38. *f.451v*. Item, hun altre libre escrit en paper, ab cubertes blaves engrutades, qui és' de *Retòrica e Ortografia*.
39. Item, hun libre de paper ab cubertes angrutades appellat *Luis de Pachis*. Qui comença en lo negre: "fills, hòmens hi ha". E feneix: "que en lo ferre fret deu".
40. Item, altre libre escrit en paper, cubert de vermell, ab posts engrutades. Qui comença: "Fillas". E feneix: "Deo gracias. Amen".
41. Item, hun libre escrit en pregamins qui és lo *Cató* e lo *Contentus* e l'*Isop*.
42. Item, hun libre escrit en paper ab cuberta de pregamí. Qui comença en lo vermell: "*Conclusions fetes devant pape Bener*". E feneix: "si lo nom de nostre Senyor Déu Ihesu Christ. Amen".
43. Item, hun *Alexandre* escrit en paper, vell. Qui comença: "moris est usita[...], et cetera".
44. Item, altre libre escrit en paper que és *Diccionari per a.b.c.*, ab cubertes verdes angrutades.
45. Item, un troç de *Furmulari*, antich, en paper e cubertes de pregamí.
46. Item, hun *Palladi*, *De agricultura*, escrit en paper, inperfet.
47. Item, altre libre escrit en paper, ab cubertes vermelles ab dos gaffets, que és la *Aurora del Art de notaria* ab lo *De ultimis < voluntatibus >*.

⁴⁸ Creiem que aquest «Anrich» ha de referir-se a l'«Enric» d'altres inventaris, que esmenta pel nom vulgaritzat Henricus Mediolanensis, autor del *Contra fortunam*. L'anomenat «lo Fasset» és el *Facetus*, un dels *auctores octo*, una versió catalana del qual publicà ja fa alguns anys FARAUDO DE SAINT-GERMAIN. L'obra gaudí de gran difusió però, curiosament, no sembla que en restin exemplars en les nostres biblioteques. El Prof. J. ALTURO n'ha identificat un ms. sencer, en llatí, l'estudi i edició del qual té en premsa. Finalment, s'esmenta un text atribuït a Ovidius, *De pulice* i «hun altre dictat». Tots quatre textos lligats a l'ensenyament de la gramàtica llatina.

⁴⁹ Si en algun inventari anterior ja havíem fet esment d'un llibre que havíem emmarcat dins d'un suposat gènere de «literatura de viatges» (les *Pelegrinacions de Jerusalem*), ara trobem un títol vinculat estretament a aquest gènere i amb el mateix «leit motiv»: el *Relat o Relació de aquells que visitaren la Terra Santa*.

⁵⁰ Bernat Oliver, *Excitatorium mentis ad Deum*. Comprat pel llibreter Antoni Ramon per poc més de set sous (293, 19).

⁵¹ Manuscrit líric (en tenia un altre a la nota 13). Sovint s'esdevé que s'indica només *Cançoner*, *rims*, *cobles*, *romances* o *dictats*, la qual cosa fa impossible decidir no sols l'obra o la llengua, sinó també el gènere, si tracta lírica profana o religiosa.

⁵² Francesc Eiximenis, *Llibre de les dones*.

⁵³ Els catàlegs consultats recullen una obra titulada *Planctus beatae Mariae* del (Ps) Bernardus Claraevallensis. D'aquest sant també es conserva un tractat en la nota següent.

⁵⁴ Hom atribueix al mallorquí Ramon Llull un *Libre o Tractat dels articles de la fe (Liber Apostrophe)*; el segon dels textos d'aquest volum són les *Epistolae ad sororem* del (Ps) Bernardus Claraevallensis, totes dues pertanyents a la temàtica religiosa, àmpliament representada a la biblioteca d'Antoni de Mur.

⁵⁵ Aquests sis quaderns en paper, deslligats, corresponen a M. T. Cicero, *De officiis*.

⁵⁶ *Receptari de medicina*.

⁵⁷ *Rhetorica antiqua*.

⁵⁸

⁵⁹ Torna a aparèixer Guido Faba, autor de tractats clàssics de l'*ars dictandi* com la *Summa dictaminis* (1229) de la descripció notarial. A l'encant, en comptes del títol s'esmenta l'autor, «Guido», i és venut per 3 sous i 6 diners al llibreter Antoni Ramon (293, 25).

⁶⁰ Priscianus, *Institutiones grammaticae minus volumen* (també dit *Priscianus minor* o *Priscianellus*). Un cop més, el llibreter Antoni Ramon l'adquireix per 4 sous a la subhasta (293, 27).

48. Item, hun *Anrich* en paper, cubert de pregamí, e lo *Fasset*, e lo *Ovidi, De pulice*, e hun altre dictat.

49. Item, hun libre en coerns, desligat, qui és *Relació de aquells qui visitaren la Terra Sancta*.

50. Item, hun libret de paper, cubert de vermell, ab post, ab dos gaffets. E comença en lo vermell: "incipit *Excitatorium mentis*". E en lo negre: "Reverendo in Christo Patri". E feneix: "qui est Benedictus. In secula seculorum. Amen".

51. *lf.452* Item, hun *Cançoner* en paper, ab cubertes de pregamí.

52. Item, hun *Libre de les dones* scrit en paper, ab corandells, cubert de pregamí. Qui comença: "Ihesu Christ aternal". E feneix: "e dels piadosos servidor < s > de Ihesu Crist".

53. Item, cinch coerns sisternats de pregamí, qui stà ambolicat ab hun paper, qui són *Contemplacions fetes per sent Bernat a la Verge Maria*.

.....
54. Item, hun libret scrit en paper en què ha un *Tractat de articulis fidei* e altre de *Bene movendi*.

55. Item, hun *Tulli, De officiis* scrits en paper, desligat, són^m .VI. coerns. Qui comença: "quamquam te Marce filii". E feneix: "que leta [...] celos".

56. Item, hun altre libret de paper, cubert de pregamí, en què són continuades algunes *Receptes de medecines* e altres coses.

.....
57. Item, hun libret scrit en paper, ab cuberta de pregamí, en què ha continuades algunes coses de *Rethòrica antiga*.

58. Item, hun libret de pregamí, vell, en què és continuat hun *Tractat de .VII. Peccats mortals*. Qui comença: "quam ut aut apostolus". E feneix: "adventus eius ad iudicium".

59. Item, hun libret de pregamí, scrit a corandells. Qui comença en lo vermell: "Incipit *Summa dictaminis*". E en lo negre: "quasi modo geniti infantes". E feneix: "facto fine pia te laudo Virgo Maria". Ab posts, cubert de vermell, ab bolles e hun gaffet.

60. Item, hun *Precià menor* scrit en pergamins, ab posts cubertes de vert. Comença: "quoniam in ante expositis libris". E feneix: "gloriarì student doctrine".

.....
En lo arxiu o retret sobre lo scriptori:

.....
Item, una post de fust per a tenir libres:

⁶¹ Aquí apareixen junts, excepcionalment, els dos clàssics de la literatura notarial: Rolandinus i Salatiel; comprat pel notari Sera o Serra, a l'encant, per 3 sous i 1 diner (293, 11).

⁶² Un exemplar més de l'*ars notariae* que tracta dels testaments. Fa referència, potser, als «cuerns de notaria» venuts, de nou, a Antoni Ramon per 13 sous? (293, 29).

⁶³

61. Item, hun *Rotlandí e De ultimis* e lo *Salatiel*, scrit en paper, molt antich, ab posts cuberte de negre, ab sinch bolles a cade part, sens gaffets.

62. Item, hun libre scrit en paper, cubert de pregamí, intitulat *De ultimis voluntatibus*, ja antich.

63. Item, hunes notes en paper ab cuberta de pregamí. Qui comencen: "de noticia modorum proverbiandi".

^a segueix cancel·lat d'or.- ^b segueix repetit en.- ^c segueix cancel·lat ab cu.- ^d e scrit ab corondells interlineat.- ^e segueix cancel·lat comença.- ^f segueix cancel·lat libre.- ^g ab ... bolles interlineat.- ^h segueix cancel·lat tancad.- ⁱ segueix cancel·lat hun libre.- ^k segueix cancel·lat Biblia.- ^l segueix cancel·lat lo libre.- ^m són .VI. coerns interlineat.

¹ Vegeu 292, 39.

² Vegeu 292, 14.

³ Vegeu 292, 28.

⁴ Tot i que aquest còdex no enregistra cap text literari, és interessant perquè constitueix la primera de les compres realitzades pel llibreter Antoni Ramon, àlies Corró, de la biblioteca d'Antoni de Mur (a més d'aquest, adquireix els de les notes 9-10,15,17-19 i 25-29. A més, per notes al marge, sembla que va rebre petites comissions en metàl·lic per la venda d'altres còdexs a diferents persones (notes 6,8 i 12).

⁵ Vegeu 292, 7.

⁶ Vegeu 292, 19.

⁷ Vegeu 292, 6.

⁸ Els trets codicològics d'aquest *Evangelarium (Biblia)* adquirit pel prevere Marc Barart no coincideixen amb cap dels dos esmentats a l'inventari (292, 1 i 24).

⁹ Una nova venda al llibreter Antoni Ramon d'un còdex miscel·lani amb el *Gamaliel* (text que ja s'esmentava a l'inventari com a part d'un altre còdex miscel·lani: 292, 36) i una obra desconeguda en els repertoris, la *Scalae* de (Ps) Hieronymus (HILLGARTH també esmenta una anomenada *Scalons de sent Jerònim: Readers...*, vol. II, doc. 225, p. 503, n°s 1 i 12).

¹⁰ Vegeu 292, 47.

¹¹ Vegeu 292, 61.

¹² Vegeu 292, 35.

1463, març, 18

Encant públic dels llibres relictos per Antoni de Mur, lloctinent d'escrivà de ració, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fols. 473r-474v.

Ed.parc. MADURELL: *Mss. Eiximinians*, n° 36.

Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 124.

març, 23

1. *lf.473r*. Primo, hun libre, ab posts engrutades, vert, appellat *Johan de Pach de Mallorca*, al notari . . . . .V. sous.
2. *lf.473v*. Item, hun altre libre cubert de pots, ab aluda verda, appellat *Istòries Troyanes*, an mestre Franci de Requesens, metge . . . . .XVIII. sous, .VI.
3. Item, hun libre cubert de vermell appellat *Soliloqui de sant Augustí*, ab cubertes engrutades de forma menor, an Jachme Gual, student . . . . .VII. sous, .III.
4. Item, hun libre cubert de vermell, ab pots e bolles, an Anthoni Ramon, librater . . . . .I. lliura, .VI. sous.
5. Item, hun libre scrit en paper, ab pots cubertes de vert, ab bolletes e dos gaffets, appellat *Doctrina compendiosa*, an Gabriel Tries, sparoner . . . . .X. sous.
6. Item^a, hun libre de paper, sisternat de pregamí, ab cubertes vermelles, ab .V. bolles a cascuna post e dos gaffets, appellat *Comuniloquium*, al notari . . . .XVIII. sous.
7. Item, hun altre libre, ab posts cubertes de aluda negra, appellat *Sompni d'en Bernat Metge*, al demunt dit Gabriel Tries, sparoner . . . . .XI. sous, .VI.
8. Item^b, hun libre de pregamins, cubert de pots e aluda burella, appellat *Avangelis*, en latí, a mossèn March Barart, prevere . . . . .I. lliura, .XIII. sous, .VI.
9. Item, hun libre de paper, ab pots cubertes de vermell, ab bolletes e quatre gaffets, appellat *Gamaliel e Scala de sant Gerònim*, <a> Anthoni Ramon, <librater> . . . . .XV. sous, .VI.
10. Item, altre libre de paper, ab pots, appellat *Aurora*, antich, an Anthoni Ramon, <librater> . . . . .XI. sous.
11. Item, hun altre libre antich, de paper, ab pots cubertes de negra, ab bolles, appellat axí com lo demunt dit <Aurora> e és hi lo *Salatieŕ*, an Sera, notari .III. sous, .I.
12. *lf.474r*. Item^d, hun altre libre de paper, ab pots cubertes de aluda vermelle, ab bolles, appellat *Vita Christi*, a mossèn Pere Pugades, ciutedà . . . . .I. lliura, .XI. sous.

¹³ Vegeu 292, 8.

¹⁴ Aquest esment va ésser anul·lat a l'original. Tenim altres textos d'*Hymni* en aquest mateix document (notes 21 i 29) que són els que es corresponen amb els de l'inventari (292, 23 i 27).

¹⁵ Vegeu 292, 9. Un cop més, podem constatar que és poc fiable deduir la llengua d'un text a partir només del títol: aquest text, ara amb el títol llatí, correspon al títol i text català que es donen a l'inventari (vegeu el comentari a 231,14 sobre la problemàtica de la identificació).

^{16,23,26} Com passava amb els breviaris, consuetes i altres llibres litúrgics, així com amb els reculls de constitucions sinodals, cada diòcesi o bisbat tenia el seu propi llibre d'*Hores*, adaptat als seus usos i costums (aquesta pràctica no s'extingirà fins al Concili de Trento i les seves normes unificadores en el camp de la litúrgia, amb la imposició del breviari i el missal romà, a més d'altres disposicions). Antoni de Mur tenia, a més d'aquest primer esment del *Llibre d'Hores de València*, dos textos d'*Hores* més en aquesta mateixa subhasta (23 i 26). Tots tres són presents a l'inventari, però, com que comparteixen trets codicològics comuns, no podem precisar a quin còdex correspon cadascun dels esments (292, 15,25 i 29).

¹⁷ Vegeu 292, 13.

¹⁸ Vegeu 292, 38.

¹⁹ Aquest manuscrit, esmentat ja a l'inventari (292, 50), s'identifica amb l'obra *Excitatorium mentis ad Deum* de l'agustí Bernat Oliver († 1340), bisbe d'Osca, Barcelona i Tortosa, valencià i predicador de Pere III el Cerimoniós.

²⁰ El notari Joan Puig és el comprador d'aquest *Compendium*.

²¹ Vegeu nota 14.

²² Vegeu 292, 40.

²³ Vegeu nota 23.

²⁴ Vegeu 292, 26.

²⁵ Vegeu 292, 59. Curiosament aquí se'ns ofereix el nom de l'autor: Guido [Faba].

²⁶ Vegeu nota 16.

²⁷ Vegeu 292, 60.

²⁸ Alguns dels llibres d'aquest lot ja s'esmentaven a l'inventari (292, n^{es} 41 i 43), però el *Tobias* de Matthaëus Vindocinensis i les *Notae grammaticae* no figuren enlloc.

²⁹ Vegeu 292, notes 27 i 62.

13. Item, hun altre libre petit, de pregamins, appellat *Abreart*, an Johan Sitgar . . . . .V. sous, .VI.
14. Item^e, hun altre libre petit, de pregamins, ab pots cubertes de vermell, appellat *Ymnes*, ab gloses^f . . . . .V. sous, .VII.
15. Item, hun altre libre de paper, ab^s pots cubertes de vermell, ab dos gafets, appellat *Brevi^hloquium*, an Anthoni Ramon, <librater> . . . . .I. lliura, .III. sous, .VI.
16. Item^e, hun altre libre de pregamins, ab pots cubert de vermell, pichat, ab dos gafets, appellat *Ores de València* . . . . .[...]ⁱ
17. Item, hun altre libre de paper, ab pots cubertes de aluda verda^k ab bolletes, appellat *Cançoner*, an Anthoni Ramon, <librater> . . . . .VII. sous.
18. Item, hun altre libre de paper, petit, ab pots de paper cubertes de aluda blava, appellat *Rethòricha vella*, an Anthoni Ramon, <librater> . . . . .II. sous.
19. Item, hun altre libre de paper, ab pots cubertes de aluda vermella, appellat *Excitatorium mentis*, an Anthoni Ramon, <librater> . . . . .VII. sous, .VI.
20. Item, hun altre libre de paper, ab pots cubertes de vadell, ab bolletes e dos gafets, appellat *Compendi*, sisternat, an Johan Puig, notari . . . . .XII. sous, .VI.
21. Item, hun altre libre de paper, ab pots cubertes de vadell, ab bolletes e dos gafets, appellat *Ymnes construïts* . . . . .[...]^l.
22. *lf.474v*. Item, hun altre libre antich, de paper, ab pots de paper vermelles^m. Començe: "filles cares, et cetera", <a> Barthomeu Ponç, baster . . . . .V. sous, .II.
23. Item, hun altre libre deⁿ paper, sisternat de pregamins, appellat *Ores de la Verge Maria*, an mossèn Johan d'Aguilar, ciutadà . . . . .VI. sous, .I.
24. Item, hun altre libre de pregamins, de forma petita, ab pots cubertes de negre, appellat *Flos sanctorum*, an Bernat Busquets, studiant . . . . .XVI. sous, .VI.
25. Item, hun altre libre de pregamins, de forma menor, ab pots cubertes de vermell, ab bolles, appellat *Guido*, an Anthoni Ramon, <librater> . . . . .III. sous, .VI.
26. Item, hun altre libre petit, de pregamins, appellat *Ores de la Verge Maria*, ab pots cubertes de vermel, ab dos gafets, an Anthoni Ramon, <librater> . . . . .XI. sous.
27. Item, hun altre libre appellat *Precià menor*, an Anthoni Ramon, <librater> . . . . .III. sous.
28. Item, quatre^o altres llibres de *Gramàricha*: .I. *Alexandre*, .I. *Cotó e Contentus*, unes *Notes* e hun *Tobies* e altres obres, an Anthoni Ramon, <librater> . . . . .VII. sous.
29. Item, tres llibres, dos *Imnes* e uns cuerns de *Notaria*, an Anthoni Ramon, <librater> . . . . .XIII. sous.

^a nota al marge esquerre Anthoni Ramon, .I. sou.- ^b nota al marge esquerre An<toni> Ra<mon>, .III. sous, .VI. <diners>.- ^c segueix cancel·lat al notari.- ^d nota al marge esquerre Ra<mon> An<toni>, .II. sous.- ^e una línia ondulada cancel·la aquesta venda que, pel motiu que fos, no va arribar a fer-se efectiva, però, tot i això, hem recollit aquesta circumstància pel seu valor bibliogràfic.- ^f segueix cancel·lat an J.- ^g segueix cancel·lat paper.- ^h Brevi-interlineat, damunt de Soli- cancel·lat.- ⁱ no s'hi va anotar cap preu.- ^k segueix cancel·lat mella.- ^l no s'hi va anotar cap preu.- ^m segueix cancel·lat appellat.- ⁿ segueix cancel·lat pregamins.- ^o quatre interlineat, damunt d' hun cancel·lat.

¹ Com ja vam destacar en el capítol dedicat a les notes codicològiques i paleogràfiques, l'interès d'aquest *llibret alemany* apte per escriure amb un estil o *grafi* -del llatí «graphium», instrument per a escriure sobre matèries toves, com ara la cera-, rau en el fet d'ésser l'únic esment, d'altra banda inèdit, d'unes tauletes encerades en forma de llibre en tot el nostre treball. Testimoni que tampoc no recull el recent article de J.TRENCHS-M.J.CARBONELL, «Tablettes de cire aragonaises (XIIe-XVe siècle)», *Bibliothèque de l'École des Chartes*, 151 (1993), pp.155-160.

² Boethius, *De consolatione Philosophiae*, en català.

1463, agost, 30

Inventari dels llibres relictos per Melcior Savall, mercader, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fols. 507v, 509v.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 125.
Cit. C.BATLLE: *Las bibliotecas...*, p.19.

Item, atrobi en la cambre a hun lo dit deffunct acustumave de dormir, les robes e béns següents:

.....
Item, en una caixa gran de fust d'àlber ab son pany e clau atrobam los béns següents, ço és ...

.....
1. <Primo>, hun *libret alamany* apte per scriure ab graffí.

.....
Item, un altre cofre de fust d'àlber groch bossellat, ab pany e sobrepany e clau, dins lo qual atrobi los béns següents, ço és:

.....
2. Item, un libre de forma de hun full comú, scrit en paper, cubert de posts de engrut, apellat *Boessi*, *De consolació*, en romans.

¹ Bernardus de Gordonio o Gordo és autor d'una *Practica seu Liliium medicinae*. Aquest text, en traducció catalana, no formava part de la biblioteca d'en Joan Vicenç. Segons confessió d'un dels seus fills, en realitat era del també cirurgià barceloní Nofre Moradell, que l'havia empenyorat a Vicenç per un préstec de 10 florins (= 6 lliures, 10 sous) que aquest li havia fet (dificultats econòmiques per la guerra civil catalana (1462-72), aleshores, en els seus inicis? Aquest inventari és del 1464).

² Avicenna, *Canon medicinae, quartus liber*, en traducció al català. Com en l'exemple anterior (i encara, i per darrera vegada, en el de la nota següent), aquest còdex tampoc no era propietat d'en Vicenç, sinó del difunt cirurgià barceloní Melcior Rotlan, que el tenia en penyora per 12 lliures i 13 sous que en Vicenç li havia prestat.

³ Sota la veu *Almensor* (o altres termes semblants, com ara Almansor) els catàlegs consultats remetent a al-Râzî. Rases (Rasis, Rais, Abu Bakr al-Râzî) és, juntament amb Avicenna, el metge més important d'entre els de l'Edat Mitjana. Autor de nombrosos escrits mèdics, el més conegut és el *Kitâb al-Hâwî*, traduït al llatí amb el nom de *Continens*, l'enciclopèdia mèdica utilitzada a Europa fins al s. XVI. Com veiem, n'existí una traducció catalana. En la nota anterior ja hem dit que aquest volum tampoc no era d'en Joan Vicenç, sinó del barber mallorquí Joan Laneres, que l'havia deixat en penyora a Vicenç per una quantitat no especificada.

⁴ Boethius, *De consolatione Philosophiae*, en català.

1464, febrer, 22

Inventari dels llibres relictes per Joan Vicenç, cirurgià, ciutadà de Barcelona.

AHCB. *Arxiu notarial, l.11, s.n., fols. 2r-3r.*
Cit. C.BATLLE: *Las bibliotecas...*, p. 28.

Item, en lo scriptori de la dita casa

.....
Item, dos feristolls o posts de tenir llibres, la una migensera e l'altre petita.

1. <Primo>, un libre escrit en paper, de forma de full de la mà maior, escrit en corondells, ab posts de fust cubertes de cuyro negre, ab sinch boles fetes a manera de roses, ab quatre gaffets, los dos dels quals eran truncats, apellat *Bernat Gordo*. E comença en lo vermell: "comença lo *Libre de medecina de mestra Bernat Gorda*". E fenex: "E sens ella no és res fet e libell de graduació". Lo qual libre vertaderament és del discret en Noffre Moradell, cirurgià ciutadà de Barchinona, e lo qual lo dit defunct pare meu tenia penyora per deu florins, los quals gran temps ha havia prestats al dit Moradell.

2. *ff.2v.* Item, un altre libre de la forma del dit, escrit en paper e siternat de pregamins, a corondells, ab posts de fust e cubertes de cuyre negre, ab bolles e cantoneres de lautó, ab quatre gaffets, apellat lo *Quart de Vicenna*. E comença en la primera carta, no comptant empero la rúbrica del dit libre, ço és en lo vermell: "comença lo *libre Quart de les malalties perticullars*, et cetera". E fenex: "e posa sobre aquella après, e en la fi sua^a, enplastre besilicon". Lo qual libre vertaderament era del discret en Melchior Rotlan, quondam, cirurgià ciutadà de Barchinona. E lo qual lo dit defunct pare meu tenia penyora per .XII. lliures <e> .XIII. sous que havia prestades al dit Melchior Rotlan.

3. Item, un altre libre apellat *Almensor* escrit en paper, a corondells, de forma comuna, ab posts de fust e cubertes de cuyre vermell, ab un gaffet. E comença en lo vermell: "ab la gràcia de Déu tot poderós, et cetera". E fenex^b: "e les mals dites ab humilitat sien represes. Deo gracias. Amen". Lo qual libre vertaderament és d'en Johan Laneres, barber mal <1> orquí. E lo qual lo dit defunct pare meu tenia penyora per certa quantitat que prestà al dit Laneres.

4. Item, un altre libre escrit en paper, a corondells, de forma comuna, ab posts de fust cubertes de cuyre vermell, ab dos gaffets, apellat *Boeci, De consolació*. E comença en lo negra: "a maior e pus perfeta declaració, et cetera". E fenex: "al qual sia donade honor, laor e glòria benedicció per tostemps. In secula seculorum. Amen".

⁵

⁶

^{7,11} Dos exemplars de Guillelmus de Saliceto, *Chirurgia*. Es tracta d'un dels textos més difosos sobre aquesta matèria mèdica, juntament amb els de Teodorico Borgognoni, «el Català», i Lanfrancus Mediolanensis. L'especialitzada biblioteca de Joan Vicenç contenia molts textos importants de la medicina i de la cirurgia en traducció catalana, com aquests dos textos que hem identificat.

⁸ Un altre tractat clàssic de la *Chirurgia* medieval: el ja esmentat de Lanfrancus Mediolanensis, també en versió catalana.

⁹ Rogerius Salernitanus, *Chirurgia*. Segueixen un *Tractat d'herbes i de sinònims* i una mena de calendaris per al *Compte de la Lluna*.

¹⁰ Arnau de Vilanova, *De regimine sanitatis*.

¹² Un dels molts textos de Galenus (o de les múltiples atribucions al metge grec). Inclou un altre tractat de Johannes Nisi (vegeu nota 6).

5. Item, un altre llibre escrit en paper, a corondells, de forma comuna, ab posts de fust cubertes de cuyro vermell, ab bolles e dos gaffets, apellat *Bru de Eniga bonensis*. E comença: "pregat mas ja ha gran temps, et cetera". E fenex: "Déus tot poderós te spir en la sua gràcia e te aduga a la millor via. Amen".

6. Item, un altre llibre escrit en paper, a corondells, de forma comuna, ab posts de fust cubertes de cuyro negra, ab quatre gaffets e bolles, apellat *Johan Nisi, De medecina*. E comença en lo negra: "medecina se depertex en dues maneres, et cetera". E fenex: "per roncarí ha acustumat de exir".

7. Item, un altre llibre escrit en paper, a corondells, de forma comuna, ab posts de fust ab cubertes de cuyro negra, ab dos gaffets e bolles, apellat *De la cirurgia segons mestre Guillem de Salicet*. E comença en lo negra: "Lo prepòsit és bo a tu edificar de la operació manual, et cetera". E fenex: "Lo qual sia beneyt. In secula seculorum".

8. Item, un altre llibre escrit en paper, a corondells, de forma comuna, ab posts de fust cubertes de cuyro negra, ab quatre gaffets e sinch bolles, apellat *Alanfranch, De cirurgia*. E comença: "Déus molt gloriós e deffenedor dells sperants, et cetera". E fenex: "qquell qui viu e mana e regna per tostemps. In secula seculorum".

9. *lf.3r*. Item, un altre llibre escrit en paper^e de forma maior, escrit a corondells, ab posts de fust cubertes de cuyro vermell, ab quinze bolles petites en cascuna post ab quatre gaffets, apellat *la Prà<c>ticha de Roger de medecina e sirurgia*. E comença en lo negra: "segons voll Gostanci, dolor de cap moltes vegades, et cetera". E fenex: "al temps que li deu venir e no pot". E més avant hi ha en lo dit llibre alguns *Tractes de erbas e sindnimes* e alguns *Tractats del compte de la Luna*.

10. Item, un altre llibre escrit en paper, a corondells, sisternat de pregamins, ab posts de fust cubertes de cuyro^d burell, ab bolles e dos gaffets, apellat *lo Regiment de sanitat segons mestre Arnau de Vilanova*. E comença en lo negra: "la primera consideració o pertida de conservar sanitat pertany a la alecció del aer, et cetera". E fenex: "aquell qui senyorega en tot lo món és dit una senyoria en Septemtria".

11. Item, un altre llibre no cornat, escrit en paper de la forma maior, a corondells, apellat *La Cirurgia de mestre Guillem de Salicet*. Lo qual és complit segons l'altre demunt designat.

12. Item, un altre llibre escrit en paper, a corondells, de forma comuna, ab cubertes engrutades cubertes de cuyro vermell, ab dues bagues e dos botons, apellat *Libre de engyin de sanitat de Galien*. E comença en lo negra: "però molt car per tu e per molts altres pregat". E fenex: "en lo llibre de simples medecines". En lo qual llibre ha un altre *Tractat de Johan Nisi* ja demunt designat.

^a segueix cancel·lat enplast.- ^b segueix cancel·lat et més.- ^c segueix cancel·lat a corondells.- ^d segueix cancel·lat negre ab bolles.

¹ Boethius, *De consolatione Philosophiae*, en català.

² Ramon Llull.

³ El nom d'aquest còdex no va ésser anotat en l'instrument original i es va deixar un espai en blanc; l'*incipit* i l'*explicit*, d'altra banda, no ens ha permès identificar-lo.

⁴ *Novum Testamentum (Biblia)*, en català.

⁵ El *Compte de la Lluna* és una mena de calendari lunar (un *Llunari*, en canvi, és el llibre que pretén establir prediccions de tot el que ha de succeir a partir de les llunacions).

⁶ *Psalmi vesprales (Liturgica)*.

1464, abril, 27

Inventari dels llibres relictos per Angelina, vídua d'Antoni Xarch, mercader, ciutadà de Barcelona.

AHCB. *Arxiu notarial*, l.11, notari Esteve Mir, s.n, fols. 4r-5r.
Ed.parc. MADURELL: *Miscelánea luliana*, n° II,9.
Cit. C.CARRÈRE: *Vie privée...*, pp. 284-290.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 126.
Cit. C.BATLLE: *Las bibliotecas...*, p. 23.

En la cambra maior del dit alberch en la qual la dita deffuncta finà sos dies:

.....
Item, altra banchal semblant al prop dit < sotil, ab dues cases, ab panys e claus > ,
en lo qual havia les coses següents:

.....
1. Primo, un libra appellat *Boeci* scrit en paper, ab cubertes de posts cubertes de cuyro vermell picades, ab dos tanchado < r > s e sinch platons a cada post. Lo qual comença: "per ço que lo libre següent". E fine ab letres vermelles: "per tots temps. Amen".

2. Item, un altre libre scrit en paper en què és contengut *Lo primer e lo segon de mestre Ramon Lull*, ab cubert de posts, ab .V. platons petits a cascuna post e ab dos tanchadors. Lo qual comense: "Déus intelligible e amable". E fina: "ffinito libro sic laus gloria Christo. Amen".

3. Item, un altre libre scrit en paper appellat [. . .]^a, cubert ab posts^b cubertes de cuyro vermell, ab dos tanchadors. Lo qual comense: "molt és benuhirat qui pot". E fina: "ffinito libro sic laus gloria Christo. Amen".

4. *lf.4v.* Item, un altre libre de quatre cartes lo full^c, ab posts cubertes de cuyro vermell e ab dos tanchadors, scrit en paper, apellat *lo Novell Testament*. Lo qual comense: "del comensament del *Novell Testament*". E fina: "cort celestial en per tostemps. Amen".

5. Item, un libre de forma de quatre cartes lo full, ab cubertes de paper cubertes de cuyro vert, ab dos botons o tanchadors, scrit en paper, en lo qual és lo *Compte de la lune*.

6. Item, un altre libre scrit en pregamins, ab cubertes de posts sotils, appellat *Vesprals*. Lo qual comense: "dicta dominus domino nostro". E fina: "et iudicia sua non manifestavit eis".

⁷ Malgrat el títol, l'*incipit* i l'*explicit* remetent a les *Partes* de Donatus, i no pas al *Thesaurus pauperum* de Johannes papa XXI (a més, cap dels múltiples testimonis d'*incipit* i d'*explicit* d'aquest text en el nostre apèndix no presenten ni un sol punt de contacte amb els transcrits en aquest document). Algun dels manuals consultats per a la realització del nostre estudi recull que, a finals del Cinc-cents, comencen a aparèixer en la documentació textos de gramàtica elemental amb el títol *Thesaurus pauperum* (o la seva traducció, *Tresor dels pobres*). Un dels gramàtics a qui associen amb aquell títol, a partir d'aleshores, és el mallorquí Joan de Pastrana, autor d'uns *Rudimenta grammaticae*. Les obres atribuïdes a Donat i Priscia són part fonamental d'aquells nous materials per a l'ensenyament.

⁸ *Regulae grammaticae*.

⁹ *Septem psalmi penitentiales*, en llatí i en romanç.

¹⁰ *Llibre d'Hores de la verge Maria*.

¹¹ Llibret amb les *Oració del diumenge*, en català.

¹² Nou llibret amb els *Proverbis de Salomó (Biblia)*, en català.

7. Item, un altre libre escrit en pregamins, ab cubertes de posts, apellat *Thesaurus pauperum*. Lo qual comense: "partes oracionis quot sunt". E fine: "et sic est finis istus partis. Amen".

8. Item, un cohern de pregamins de forma de quatre cartes lo full, cubert de una cartota, en què són scrites les *Regles de Gramàtica*. E comense: "Dominus que pars". E fine: "Deo gracias. Amen".

9. Item, un altre libre escrit en paper de la propdita forma, ab posts cubertes de cuyro vert, ab un tanchador, en què són scrites lo <s>^d *Set^e salmps*, en latí e en romans. Lo qual comense: "Domine ne". E fine: "per tots temps".

10. Item, un libret de la forma petita, escrit en pergamins, cubert de posts cubertes de vellut carmesí, ab .V. platons ab cada post e ab dos tanchadors d'argent, en lo qual és contengut lo *Offici de la Passió*. E comense: "Domine labia". E fine: "Domine exandi oracionem".

11. *lf.5r.* Item, un altre libret de la forma menor, ab posts cubert<es de> cuyro vermell ab dos tancadors, escrit en pregamins, en lo qual és escrita la *Oració del digmenge*. Lo qual comense: "Déus gloriós, un Déu". E fine: "explicit. Deo gracias".

12. Item, un altre libret de la dita forma, escrit en pregamins, en lo qual són scrites los *Proverbis del savi Salamó*. Lo qual comense: "so dix lo savi Rey^f Salamó". E fine: "gracie et veritatis".

^a espai en blanc a l'original: no anotà el títol. A més, segueix cancel·lat lo qual co<mensa>.- ^b segueix cancel·lat ab.- ^c segueix cancel·lat cuberta.- segueix cancel·lat Psalmps.- ^e Set interlineat.- ^f Rey interlineat.

Testament inèdit. De Jaume Marmany, fill del «draper i peyer» Bernat Marmany. Conservem més de 100 protocols de la seva activitat com a notari de Barcelona a l'Arxiu de Protocols, datats entre 1420 i 1461. El notari Antoni Vilanova, davant del qual atorga testament, rep els seus protocols («Item, dimitto dicto Anthonio Vilanova, notario, in cuius posse meum facio et firmo testamentum, omnia manualia, capibrevia, prothocolla, testamenta et alias scripturas artis mee notarie, et aliorum quorumvis notariorum quos die obitus mihi habeo ad suas voluntates inde libere faciendas»).

El 1432, per exemple, havia comprat unes *Instituta*, còdex jurídic, d'entre els llibres subhastats del seu col·lega, el difunt Joan de Fontcuberta (160, 9), i molts anys més tard, el 1449, unes *Partes* gramaticals de la biblioteca de Francesc de Vinyamata, beneficiat de Sta. Maria del Mar (247, 2). Encara visqué molts més anys.

¹ D'aquest *Flores sanctorum*, escrit probablement en llengua catalana (per què el títol s'hauria traduït al català, si tot el document és en llatí?), diu que conté noranta-tres «quaternos». Si es tractés de bifolis tindriem 186 planes i, si el quadern fos de quatre fulls, en serien 372.

1464, juny, 11

Testament de Jaume Marmany, notari i ciutadà de Barcelona, en què disposa el llegat d'un llibre a favor de Jaume Sever, prevere beneficiat a la Seu de Barcelona.

AHPB. Antoni Vilanova, [*Secundus liber testamentorum et codicillorum*], 1455-1466, lligall 15, fols. 157r-158r.

.....

lf.157v. Item, dimitto Iacobo Severi, manumissori meo, quendam librum meum in papiro scriptum, non ligatum, qui continet in se nonaginta tres quaternos, vocatum Flor de sants extravegant o de vidas paregrinas.

¹ *Decretales (C.I. Can)*.

² Còdex amb les *Institutae (C.I. Civ)*. Sembla que el manuscrit presenta cobertes reials (vegeu 297 bis, 3).

³ *Constitutiones Cataloniae et Usatici Barchinonae*, «e altres coses».

⁴ Al papa Bonifaci VIII devem el *Sextus Decretalium* o, més comunament, *Sextus (C.I. Can)*.

⁵ Còdex en català dels .X. *Manaments*.

⁶ *Clementinae (C.I. Can)*.

^{7,8,9} Sense més dades, és difícil identificar aquests textos de contingut jurídic (els *Libelli*, *Compendii* i *Summullae* són massa freqüents en els títols).

¹⁰ *Psalterium (Biblia)*.

297 bis

1464, agost, 29

Inventari dels llibres relictos per Francesc Blanc, Doctor en decrets i ardiaca del Vallès.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fols. 549v-550r.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscripts...*, n° 127.

En la cambre maior, hon dormia lo dit defunt:

- .....
1. <Primo>, hun libre de dret, *Decretals*, ab cuberta verda, quatre gafets e enleunat per cantons e per mix.
  2. Item, altre libre ab cuberta de post groga e vermella, ab .IIII. gafets, enlahonat ab launes per mix e per cantons de lautó, intitulat *Institutiones domini Iustiniani*.
  3. Item, altre libre ab cubertes vermelles e grogues, ab .IIII. gafets, de paper, antic, de *Constitucions*, *Usatges* e altres coses.
  4. Item, altre libre ab posts e hun gafet, entic, intitulat *Decretalium domini Bonifacii Octavi*, és en paper.
  5. Item, altre libre ab cubertes de fust, ab gafet, és de paper, antic e en romans, intitulat *Tracta <t> dels Deu manaments*.
  6. Item, altre libre ab cubertes de fust, ab .II. gafets, intitulat <[...]^a. E comença: > "Iohannes Episcopus servus servorum Dei, et cetera", és de pregamins.
  7. Item, altre libra ab cuberta de fust, en paper, intitulat *Prohemium libellus*.
  8. Item, hun libra en paper ab cuberta de pregamí, poc scrit, ab *Sumes*.
  9. Item, hun altre libra ab cuberta de engrut, de pregamí, de poca valor, intitulat "Incipit *Liber compendium Sum <u> lla*".
  10. Item, hun libre apellat *Saltiri*, ab posts de fust, de poca valor.
- .....

Item, un tinter de fust, ab stisores tayaplomes e plomes de scriure.

297 bis Inventari Francesc Blanc

¹¹ *Receptari*, sense especificar.

¹² Quaderns amb *Pragmaticae, Sermones* i *Constitutiones*.

297 bis

11. Item, hun libra en paper, ab cuberta de pregamí, de moltes *Receptes*, és de poca valor.

12. Item, .III. sisterns de paper scrits, e tracten de *Pracmàtiques, Sermons e Constitucions*.

^a creiem que no anotà el nom del llibre (tampoc no va deixar l'espai).

Tot i que aquest document és recollit en el protocol original a l'AHPB justament abans del doc. 297 bis (notari Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, anys 1455-67, lligall 12, fols. 545v-546v i 549v-550r, respectivament), no es tracta de la mateixa persona perquè, per l'encant, localitzat en un arxiu diferent, sabem que aquest Francesc Blanc està casat amb Sibil·la (i un ardiaca del Vallès, dignitat religiosa, no podia prendre dona). És possible que l'escrivà que va relligar els diferents quaderns del protocol pensés, per l'homonímia, que es tractava d'una mateixa persona. La coincidència d'alguns títols del *C.I. Civilis* i el *C.I. Canonici* es pot explicar per la formació d'ambdós.

¹ Petrus Blesensis és un dels representants italians de l'*ars dictandi* i no és el primer testimoni del nostre apèndix. No podem precisar de quina obra es tracta.

² L'*incipit* en negre ("humanum genus...") ens ha permès identificar aquest còdex amb el *Decretum (C.I. Can)*. Es tracta potser del mateix volum venut pel llibreter Guillem Sacoma per 15 florins (= 9 lliures, 15 sous) a l'encant (299, 3) ?

³ *Decretales (C.I. Can)*. El va adquirir a la subhasta Antic Mateu per gairebé 6 lliures (299, 1).

^{4,12} *Sextus (C.I. Can)*. Aquests dos textos jurídics varen ésser venuts junts a la subhasta per 5 lliures i mitja (299, 18).

^{5,9} *Clementinae (C.I. Can)*. Destaquem la datació recollida a l'*explicit* del primer dels volums i la coberta «a la italiana» del segon. Un dels dos volums, i pensem que pot tractar-se més del segon que no pas del primer, fou venut a l'encant per 7 florins (= 4 lliures, 11 sous): (299, 4).

⁶ Aquest vell llibre de *Constitutiones Cataloniae et Usatici Barchinonae* és enquadrat amb «cobertes reials».

⁷ Exemplar del *Liber iudicum*? Aquest còdex i el següent també tenien cobertes a la italiana.

⁸

⁹ Vegeu nota 5.

1464, setembre, 4

Inventari dels llibres relictes per Francesc Blanc, Doctor en decrets, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Bartomeu Costa (major), *Plec d'inventaris*, 1455-1467, lligall 12, fols. 545v-546v.
Ed.parc. MADURELL: *Docs. de archivo.1*, n° 24.
Ed.parc. MADURELL: *Docs. de archivo.2*, n° 30.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 128.

1. <Primo>, hun libre appellat *Petrus Blaesensis* ab cubertes vermelles, ab dos gaffets, scrit en pregamí. Qui comensa en lo negre: "Deus in adiutorum". E feneix en lo derrer corendell: "filios Israel libera".

2. Item, altre libre ab cubertes vermelles, ab cantoneres, ab .IIII. gaffets, scrit en pergamins. Qui comensa en lo vermell: "concordia discordancium". E en lo negre: "humanum genus duobus regitur". E feneix en lo derrer corendell: "facientem".

3. Item, altre libre ab cubertes verdes, ab .IIII. gaffets e cantoneres, scrit en pergamins, appellat *Decretals*. Qui comensa en lo vermell: "incipit Liber primus Decretalium". E en lo negre: "Gregorius episcopus servus servorum". E feneix: "explicit liber quintus".

.....
4. Item, hun libre ab cubertes vermelles, .IIII. gaffets e cantoneres, scrit en pergamins, appellat *Sisè*. Qui comensa: "Boniffacius episcopus servus servorum". E feneix: "Deo gracias".

5. Item, hun altre libre ab cubertes grogues, ab .IIII. gaffets e cantoneres, appellat *Clementines*, scrit en pregamins. Qui comensa en lo negre: "Iohannis episcopus servus servorum". E feneix en la glosa: "datum Vienne secundo nonas dadii pontificatus nostri anno secundo".

6. Item, hun libre ab cubertes reyal, ab .IIII. gaffets e cantoneres, scrit en paper, antich, appellat *Co<n>stitucions de Cathalunya*, antigues.

7. Item, hun libre ab cubertes de posts a la italiana, ab dos gaffets, scrit en pregamins, en què són les *Leys gòtiques*. Qui comensa: "de instrumentis legum".

8. Item, altre libre cubert a la italiana, ab dos gaffets, scrit en paper. Qui comensa: "de modo punctuandi et verticuland<i>". <En> què y ha *Recol·lecta de Tons*.

9. Item, altre libre cubert a la italiana qui són les *Clementines*, en pregamí, de pocha vàlua, sens gloses.

¹⁰ *Graecismus* d'Evrardus Bethuniensis.

¹¹ *Rubricis Iuris Civilis per alphabetum*.

¹² Vegeu nota 4.

¹³ Ludovicus Pontanus o Romanus (†1439). D'aquest comentarista del *C.I. Civilis*, que impartí docència (Siena) i practicà l'advocacia (Florència), coneixem l'obra *Singularia in causis criminalibus* (o *Spica*, segons la descripció notarial).

¹⁴ La identificació precisa d'aquest còdex no és senzilla. En la història del dret, la veu *Brocard* es defineix, entre els glossadors, com a regla general de dret. La denominació era aplicada, segons els autors, als axiomes jurídics obtinguts per inducció o bé als punts de convergència d'opinions en qüestions controvertides. Els repertoris consultats recullen, per exemple, esments d'un text anònim intitulat *Brocarda in iure civili* o *Brocardica*. I, amb aquests títols o amb d'altres de molt semblants, també tenim constància d'obres d'Azo, de Damasus Hungarus, Pillius Medicinensis i Guido de Collemedio (amb un *Brocardi super aliquibus Decretalibus*) ... en qualsevol dels casos, s'inscriu dins el contingut jurídic d'aquesta biblioteca. Molts anys abans, el 1424, vam testimoniar un altre exemple a la llibreria del ciutadà Bernat Miquel (102, 13).

¹⁵ Nou text sobre el *C.I. Canonici*.

¹⁶ Còdex de *Rhetorica*.

¹⁷ *Flores sanctorum*.

^{18,23} Tres volums del *Doctrinale* d'Alexander de Villadei. Tots tres varen ésser objecte de venda pública (299, 5,6 i 11).

¹⁹ Aquest llibret s'ha de correspondre amb un dels dos quaderns de *Cant* de l'encant (299, 9 i 17).

²⁰ Sobre la problemàtica de la identificació del títol *Alexandre* o *Alexandra*, vegeu (12, 12).

²¹ Johannes Fabri, *Lectura super libro Institutionum (C.I. Civ)*.

²² Sobre la problemàtica de la identificació del títol *Lucidari*, vegeu (89, 44).

²³ Vegeu nota 18.

10. Item, hun *Grecisme* scrit en pregamins, sens gloses.
11. *ff.546v*. Item, hun libre scrit en paper, que són *Rubricis Iuris Civilis per alphabetum*.
12. Item, hun *Cisè* en pregamins, de pocha vàlua.
13. Item, huna *Spica* en paper^b, *Singularia domini Ludovici Pontani de Roma*.
14. Item, altre libre scrit en pregamins. Qui comensa en lo vermell: "de iudiciis", appellat *Brocardus*.
15. Item, altre libre ab cubertes grogues, scrit en pregamins. Qui comensa en lo vermell: "incipit prologus *Iuris Canonici*", e va per metres.
16. Item, altre libre scrit en pregamins de pocha forma. Qui comensa en lo vermell: "incipit prologus *Rhetorice*". E feneix en lo negre: "preparatur".
17. Item, altre libre scrit en pregamins appellat *Flos sanctorum*, en latí.
18. Item, hun *Doctrinal* en pregamins, descornat.
19. Item, hun libret scrit en paper. Qui comensa: ".VII. són les letres *de Cant*".
20. Item, altre libre ab cubertes verdes, scrit en paper, qui és *Alexandre*.
21. Item, altre libre scrit en paper, ab cubertes verdes, qui és *Joan Fabra sobre la Instituta*.
22. Item, hun libre de paper appellat *Lucidari*.
23. Item, dos^c *Doctrinals* scrits en pergamins, de pocha vàlua.

^a scrit ... pregamins *interlineat*.- ^b segueix *cancel·lat* en què.- ^c dos *interlineat*, *damunt d'* hun *cancel·lat*.

¹ Vegeu 298, 3. Antic Mateu adquirirà aquest còdex i el de la nota següent.

² *Institutae (C.I. Civ)*.

³ Vegeu 298, 2. L'encarregat de vendre aquest còdex i el següent, a instàncies de Sibil·la, muller del difunt Blanch, per una qüestió purament cronològica, no pot ésser el fill del llibreter Guillem Sacoma i també llibreter Joan Sacoma, mort *ca.* 1440, sinó el mateix Guillem Sacoma, que encara era viu. L'equivalència monetària oferta pel notari (1 florí d'or d'Aragó = 13 sous barcelonesos) és correcta fins a finals de segle, en que l'equivalència passarà a ésser d'1 florí = 17 sous.

⁴ Vegeu 298,5,9. La suma realitzada pel notari de la venda d'ambdós còdexs (13 lliures i 12 sous), segons els nostres càlculs, no és correcta. En realitat són 14 lliures i 6 sous.

^{5,6,11} Vegeu 298, 18 i 23. A partir d'aquest registre, els còdexs foren venuts a instància d'Andreu Savila, notari i marmessor del difunt Blanch.

⁷ Primer dels dos volums de *Llibre d'Hores* subhastats (el segon és el venut pel bidell de la Seu G. Gregori: nota 19).

^{8,12} Dos exemplars del text gramatical de Donatus, *Partes*.

^{9,17} Vegeu 298, 19.

¹⁰ *Septem psalmi penitentiales (Liturgica)*.

¹³ Quadern de *Medicina*.

¹⁴ El contingut d'aquestes *Notes* no s'especifica.

¹⁵ *Psalmi vesprales (Liturgica)*.

1464, octubre, 27

Encant públic dels llibres relictos per Francesc Blanc, Doctor en decrets, ciutadà de Barcelona.

AHCB. *Arxiu notarial*, I.11, s.n., f.

Encantus librorum:

1. Primo, unes *Decretals* scrites en pergamins, an Antich Matheu, fill d'en Jachme Matheu de Granolle <r> s . . . . . V. lliures, .XV. sous, V-[...]^a.
2. Item, una *Instituta* scrita en pergamins, al propdit . . . . I. lliura, .XVIII. sous.

Vení jo, Johan Çacoma, venedor de llibres, de vos madona Sibília, muller del senyer en Blanch, quondam, dos llibres en lo mes de novembre 1464, ço és ...

3. hun *Decret*, per .XV. florins d'or <aragoni>, de .XIII. sous <per> florí.
4. E unes *Clementines*, per .VII. florins corrents, scrit de mà mia, són tot .XIII. lliures <e> .XII. sous . . . . . XIII. lliures, .XII. sous.

novembre, 18

... se vendidisse in encanto publico plus offerentibus, ad instanciam Andree Çavila, manumissoris dicti deffunctu, bona sequentia:

5. Primo, un *Doctrinal* scrit en pergamins, sotil . . . . . [...]^b.
6. /c.f. Item, hun altre *Doctrinal*, sotil . . . . . III. sous.
7. Item, unes *Hores* scrites en paper . . . . . II. sous.
8. Item, unes *Parts* sotils . . . . . I. sou, VIII.
9. Item, un coern *de Cant* . . . . . I. sou.
10. Item, .VII. *Salms penitencials* . . . . . VIII.
11. Item, altre *Doctrinal* sotil . . . . . I. sou, VIII.
12. Item, unes *Parts* . . . . . II. sous.
13. Item, un coern *de medecines* . . . . . II. sous.
14. Item, unes *Notes* . . . . . III. sous.
15. Item, uns *Salms vesprals* . . . . . I. sou, III.

299 Encant Francesc Blanc

¹⁶ Exemplar del text anònim de *Gamaliel*.

¹⁸ Vegeu 298, 4 i 12.

¹⁹ Vegeu nota 7.

16. Item, un *Gamaliel* . . . . . .I. sou, .VIII.
17. Item, hun coern *de Cant* . . . . .VIII.
18. Item, hun libre appellat^c *Cisè* en^d pergamins, e hun altre *Cisè*, sens gloses . .
. . . . .V. lliures, .X. sous.

desembre, 2

19. ... Guignonus Gregorii, badellus Sedis Barchione ... se vendidisse^c plus offerenti
de bonis dicti deffunctu, unes *Ores* . . . . .XII. sous.

^a el mal estat del marge dret del protocol no permet la lectura d'algunes xifres, especialment quan es tracta dels diners.- ^b l'anotació no està cancel·lada, per això podem afirmar que es va vendre, però no per quina quantitat (només poden ser diners perquè les altres monedes es llegeixen i no hi consta res.- ^c segueix cancel·lat Cic <è>.- ^d segueix cancel·lat peraga <mins>.- ^e segueix cancel·lat in encantu publico.

¹ Llibre de *Logica*.

² *Orationes*.

³ Llibre d'*ars notariae*. És possible que el nom enregistrat a l'*explicit* (Maties Horembonet, clergue de Mallorca) correspongui al darrer dels exemples de «formes» o instruments notariais que conté un manual d'aquest tipus.

1465, abril, 29

Inventari dels llibres relictos per Pere Marc Soler, prevere beneficiat de la Seu de Barcelona.

AHCB. *Arxiu notarial, I.11, fols. 3r-4r.*

Item, en una cambra la qual lo dit deffunt havia e tenia en una casa del senyor en Salvador Sala, speser <e> cunyat del dit deffunt, qui stà en la ciutat de Barchinona, en lo carrer appellat la Corrobia, assats prop la devalada de l'Almoyna, atrobam les robes següents:

.....
Item, un altre coffre de fust de poy, pintat de part de fora de diverses colors e letres gòtiques, ab pany e clau, en lo qual havia las coses següents:

.....
1. <Primo>, un libre de pregamí ab posts de fust. Lo qual se anomena *Tractats de lògica*. E comensa en la primera fulla: "dialetica est arts artium".

.....
2. Item, un libret de paper ab cubertes de pregamí, patit, en lo qual ha diverses *Oracions*.

.....
Item, una savalla de palma en la qual ha les coses següents:

3. Primo, un libre de paper, ab cubertes de cuyro engrutat, en lo qual ha moltes e diverses formes de *Art de notaria*. E comença en la primera fulla: "die dominica [...] mensis Iannuari primus festum apparicionis Domini". *lf.4r.* E fineix la derr<er>a forma: "ego Mathias Horembonet, clericus maioricensis".

.....
Item, trobam en la casa la qual lo dit deffunt havia en lo carrer dels ferraters, las coses següents:

.....

300 Inventari Pere Marc Soler

⁴ *Llibre d'Hores de la verge Maria.*

Item, dos papers istoriats, de forma de un full comú quascú. La hu dels quals és pintat de la *Istòria de las onze milia verges* e l'altre de *La Pessió de Ihesuchrist*.

.....
abril, 30
.....

4. Item, unas *Ores* de pregamí, ab posts de fust ab cubertes de cuyro blau, en las quals havia los *Officis de nostre Dona e de morts*, ab altres *Oracions*, ab un tancador de lautó.

^a a l'original es va anotar una ratlla.

¹ *Digestum vetus* (C.I. Civ), portàtil. Alguns dels llibres d'aquest encant, tot i ésser venuts i constar-hi el preu, no recullen el seu comprador, com en aquest cas.

² Guido de Baysio, *Lectura super Sexto* (C.I. Can). El canonge Bernat Mateu en va pagar poc més d'una lliura.

³ Gaufridus de Trani, *Summa super Decretales* (C.I. Can).

⁴ L'escrivent Bartomeu Guerau és el comprador d'aquest petit còdex, mena de diccionari (*Vocables per a·b·c*) acompanyat d'algunes *Glosae iuris*.

⁵ En la seva primera compra, el mercader Simon Bernat Matoses adquireix per ben pocs diners aquest Ovidius, *De arte amandi* (vegeu també la nota 9).

1465, agost, 3

Encant públic dels llibres relictos per Pere Marquet junior, mercader, ciutadà de Barcelona.

AHCB. *Arxiu notarial, l.11*, s.n., fols. 3r-3v.
Cit. C.CARRÈRE: *Vie privée...*, pp. 284-290.
Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 129.
Cit. C.BATLLE: *Las bibliotecas...*, p. 24.

setembre, 12

.....

1. Primo, un libre escrit en pergamins, ab cubertes engrutades de cuyro blanch sens gaffets e tancadors, apellat *Digesta Vel<l>a*, portàtil. E comensa en la primera fulla ab letres vermelles: "imperator Iustinianus". E ab letres negres fine: "noscit rey publice sencione". E feneix en la derrera fulla: "quantuont adhibu-[...]a-nt idem nic dicendum [...]a numquit" ..... .III. sous.

2. Item, un altre libre escrit en pregamins, a corandells, ab cubertes de fust sens cuyro, ab gaffets e tancadors, apellat *L'Ardiacha sobre lo Sizè*. E comença en la primera lí<nia> en la primera fulla, en letres negres: "venerabilis et discretis iuris doctoribus". E fenex en lo derrer capítol de la derrera pàgina: "sit duorum auts", a mossèn Bernat Matheu, cano<n>ge ..... .I. lliura, .V. sous, .VI.

3. Item, un altre libre escrit en pregamins, a corendells, ab cubertes de fust cubert de cuyro blanch, sens tencadors e gaffets, apellat *Gotffredo sobre les Decretalls*. E comença en la primera fulla ab letras negres: "glosarum universitatis intelligenciam textus". E feneix en lo derrer pàrraff de la derrera fulla: "sed quamvis per speciales temporalia non instituit effeccio" ..... .III. sous, .X.

4. Item, un libre petit, escrit en paper, ab cubertes engrutades cubert de cuyro vermell sens tencadors, en què ha escrit alguns *Vocables per a·b·c* e algunes *Closes de notes de dret*, an Barthomeu Guerau, scrivent ..... .I. sou, .VI.

5. Item, un altre libre escrit en paper, ab cubertes de posts cubertes de cuyro vermell, ab tencado<r>s, apellat *Ovidius, De arte amandi*. E comença ab letres negres: "Ita nunch puelle", an Simon Bernat Matoses, mercader ..... .V. sous, .III.

⁶ Tot i que Isidorus Hispalensis és autor del text més difós de lexicologia des d'època alto-medieval, les *Etymologiae*, no podem assegurar amb rotunditat que es tracta del mateix text ofert per aquest document (*Etimologia nominum*); en qualsevol cas, és una mena de diccionari. Aquesta compra, d'altra banda, constitueix el primer testimoni en el nostre apèndix sobre l'actuació del llibreter Bartomeu Sastre (vegeu també la nota 8).

⁷ El prevere mossèn Lor n'és el comprador.

⁸ Segona i darrera compra del llibreter Bartomeu Sastre de l'encant de llibres relictos pel mercader Marquet: es tracta d'un text sense especificar de Johannes Monachus, comentarista del *C.I. Canonici* (del *Sextus* i de les *Decretales*, especialment).

⁹ Aquesta és també la segona i darrera compra del mercader Simon Bernat Matoses: el *Breviari d'amor* de Matfre Ermengaut de Béziers.

¹⁰ Lanfrancus Mediolanensis és conegut especialment pel seu tractat de *Chirurgia*. Aquest text, un dels clàssics de la medicina medieval i amb traducció al català (com ja vam observar en l'inventari del cirurgià Joan Vicenç: 295,8, per exemple), és més propi d'un apotecari o d'un cirurgià que no pas d'un mercader.

6. *ff.3v.* Item, un altre llibre escrit en paper anomenat *Etimologia nominum*, amb cubertes de fust cubertes de cuir negre, amb dos tencadors. Comença en la primera fulla: "abbas, abbatissa, abbatum". E acaba en la darrera fulla: "de cetero de prebenciis", an Barthomeu Sastre . . . . . .III. sous.

7. Item, un altre llibre en paper, cisternat de pergamins, anomenat *Libre de paciència*, amb cubertes de posts cubertes de cuir negre, amb gaffets. Comença en la primera fulla de dit llibre amb lletres vermelles: "ací comença lo *Libre de paciència*". E amb lletres negres^b: "pusque havem dit". E acaba en la darrera fulla del dit llibre: "qui est benedictus, per omnia secula seculorum. Amen", a mossèn Lor, prevere . . . . . .XI. sous, .I.

8. Item, un llibre escrit en pergamins, en corendells, amb cubertes de fust amb tencadors, anomenat *Johan monjo*. Comença en la primera fulla: "in Dei nomine secundum philosophum". E acaba en lo darrer capítol de la darrera fulla: "certum est", an Barthomeu Sastre . . . . . .XVIII. sous, .I.

9. Item, un altre llibre escrit en paper, amb cubertes de cuir verd, engrutades, anomenat *Breviari d'Amo<r>s*. Comença en la primera fulla amb lletres negres: "en nom de Nostre Senyor Déu Jhesuchrist". E acaba en la darrera fulla: "per infinita secula seculorum. Amen", al dit Simon Bernat Mathoses . . . . . .X. sous, .VIII.

10. Item, un llibre escrit en paper, anomenat *Lo Quint del Elomfranch*, amb cubertes engrutades de pell negra, sense tencadors. Comença en la primera fulla amb lletres negres: "*lo Quint tractat de totes les medecines*". E acaba en la darrera fulla: "fine lo cors de natura", an Pere Marquet . . . . . .I. sou.

^a una taca de tinta impedeix la lectura sencera de la paraula.- ^b segueix cancel·lat pusquem.

^{1,2} Dos volums, en pergamí i en paper, de *Llibres d'Hores de la verge Maria*.

³ *Psalmi vesprales (Liturgica)*; és possible que siguin en català.

1465, agost, 12

Inventari dels llibres relictes per Rafael Cendra, baster, ciutadà de Barcelona.

AHCB. *Arxiu notarial, I.11*, s.n., fols. 3r-3v.

En la cambra sobre carrera

.....
Item, un cofre pintat valencià, ab son pany e clau, dins lo qual atrobam les coses següents:

.....
1,2. <Primo>, dues *Ores* de la Verge Maria, les unes scrites en paper e les altres en pergamí.

.....
Item, una caixa de fusta, ab son pany e clau, dins lo qual eren les coses següents:

.....
3. Item, unes *Vesprals* scrites en pergamí.

Sobre la seva figura, vegeu el recent treball de F.M.GIMENO BLAY, «Una aventura caligràfica: Gabriel Altadell y su *De arte scribendi* (ca. 1468)», *Scrittura e Civiltà*, 17 (1993), pp. 203-270.

El seu treball a Nàpols com a bibliotecari i copista de llibres del rei Alfons el Magnànim l'hauria d'haver permès conèixer personalment l'autor dels *Elegantiarum linguae latinae libri VI*, l'humanista romà Lorenzo Valla († 1457), que treballà per al rei català entre els anys 1435-48 (a partir d'aquest any, i fins a la seva mort, passà a la Cúria papal amb Eugeni VI). Aquest text serà d'una gran influència per a la difusió del ciceronianisme.

Igualment, no creiem que li costés gaire aconseguir aquest text d'Aristoteles, *Politica*.

1465, setembre, 29

Testament de Gabriel Altadell, bibliotecari major del Rei, en què recorda que un dels seus marmessors testamentaris, Joan Ferrer, batxiller en arts i mestre d'escolars majors, té dos llibres seus.

AHPB. Pere Pasqual, *Manual de testaments*, 1455-1468, lligall 10, fols. 16v-17r.

.....

*/f.17r. Item, pono ad memoriam quod debeo dicto Iohanni Ferrarii, manumissori meo antedicto, <in artibus bacallarium, magistrum scolarium maiorum dicte civitatis Barchinone>, decem regalia monete barchinonensis, et ipse tenet a me^a duos libros, alterum *Eleganciarum* et alterum *Politicorum*.*

^a segueix cancel·lat pro ipsis decem regalis.

Pel testament, inèdit, sabem que posseïa un mas al Papiol que va deixar als seus germans Francesc i Joan, i que l'hereva de la resta dels seus béns fou la seva «estimada» muller, com ell mateix declara en testar. Segons sembla, a causa d'una llarga malaltia, va passar per certes dificultats econòmiques que l'obligaren a empenyorar la ballesta i el *Llibre d'Hores* al cirurgià Bernat Casanova per un valor de tres lliures, suma que suposaven les cures practicades per Casanova (cfr. C.BATLLE, *Las bibliotecas...*, p.27). Però, tal i com observem en el llegat a favor del notari Bernat Villar, va poder pagar aquella quantitat i recuperar els objectes empenyorats.

1465, octubre, 12

Testament de Lluç Valent, notari i ciutadà de Barcelona, en què disposa el llegat d'un libre, entre d'altres béns, a favor de Bernat Vilar, notari.

AHPB. Antoni Palomeres, *Primus liber testamentorum*, 1460-1502, lligall 1, fols. 11r-12r.
Cit. C.BATLLE: *Las bibliotecas...*, p. 27.

.....

f.11v. Item, remitto Bernardo Vilar, notarii civi Barchinone, totum id quisquid et quantum michi debet seu tenetur ratione cuiusdam capasseti mei et unius balliste et quarumdam *Horarum* mearum aut alias usque in die presentem quoniam omnia predicta iure legati relinquo.

¹ *Digestum novum*. Aquest còdex del *C.I. Civilis* forma part del lot de quatre llibres que va adquirir el llibreter Bartomeu Sastre a la subhasta pública per gairebé 9 lliures (306, 3).

² *Infortiatum (C.I. Civ)*. En Bartomeu Sastre n'és el comprador i, per aquesta nova adquisició, pagà encara més: 12 lliures i 4 sous (306, 1).

³ *Digestum vetus (C.I. Civ)*. Aquest còdex constitueix una nova compra del llibreter Sastre (306, 4) i costà uns quants sous menys que l'exemplar del *Digestum novum*.

⁴ *Codex*. Aquest nou text del *C.I. Civilis* també fou comprat per Sastre, en aquest cas per poc més de 6 lliures (306, 2).

⁵ Després dels primers textos del *C.I. Civilis*, ens trobem ara amb un text del *C.I. Canonici*: les *Decretales*, que constitueix un dels 28 còdexs, gairebé tots els llibres de l'encant, que adquirí misser Francesc Jordà (306, 18). Mentre no especifiquem si hi ha un comprador diferent de Francesc Jordà o si el llibre no és a la subhasta (o si la seva venda no és enregistrada), la indicació entre parèntesi al final de la nota d'identificació de l'esment de cada registre (ex. X, X), expressarà que es tracta d'una nova compra de Jordà.

⁶ *Cinus Pistoriensis, In Codice (C.I. Civ)*. (306, 19).

⁷ Còdex amb dos textos ben presents a les biblioteques jurídiques: Guido de Baysio, *Lectura super Sexto (C.I. Can)*, i Dinus de Mugello, *De regulis iuris*. (306, 17).

1466, febrer, 3

Inventari dels llibres relictes per Francesc Pujades, Doctor en lleis, ciutadà de Barcelona.

AHPB. Andreu Mir, *Plec d'inventaris*, 1466-1487, lligall 5, fols. 1r-3v.

Ed.parc. CARRERES: *El llibre...*, p. 67.

Cit. MADURELL: *Jaume Callís...*, p. 561.

Ed.parc. MADURELL: *Manuscrits...*, n° 130.

Cit. C.BATLLE: *Las bibliotecas...*, p. 20.

Primo, atrobam en lo scriptori de^a la casa hon lo dit deffunt finà sos derre <r> s dies, los^b libres e coses següents...

1. Primo, un libre ab cubertes de posts de cuyro vermell, ab .IIII. gaffets e cantoneres, de pergamí, appellat *Digesta Nova*. Lo qual comensa: "hec edicto per-[...]tatur". E feneix: "gloria sic tibi Christi".

2. Item, un altre libre de pergamí, cubert de posts negre, ab .IIII. gaffets e cantoneres, appellat *Inforssada*. Lo qual comensa: "dotis causa". E feneix: "polliminio non sit reversus".

3. Item, un altre libre de pergamí, cubertes de posts blanques, ab^d .IIII. gaffets e cantoneres, appellat *Digesta Vella*. Lo qual comensa: "omnem tocium". E feneix: "idem erit non minime eum".

4. Item, un altre libre de pergamí, cubert de posts verdes, ab .IIII. gaffets e cantoneres, appellat *Codi*. Lo qual comensa: "eaque necessario". E feneix. "set levirati paterne testem habeant".

5. Item, un libre de pergamins, ab cubertes de posts blanques, sens gaffets, appellat^f *Decretals*. Lo qual comensa en la segona carta: "penitenciam". E feneix en la derrera: "declarata ipsius te".

6. Item, un altre libre de pergamins, ab cubertes de posts, descornat, sens gaffets, appellat .Xi. *sobre lo Codi*. E comensa en la segona carta: "non qui pares". E feneix en la derrera^f: "inveniet Domino nostro Ihesuchristo et eius pi-[...]sse matris Marie virginis, gloria fosse mecum gracia agatis".

7. *ff.1v.* Item, un libre de pergamins, ab mitges^g cubertes^h vermelles de cuyro, ab .IIII. tencadors, appellat *Ardiaconus, Super .VP. et Dinus, De regulis iuris*. Comensa en la segona carta: "sancimus lex ceptis". E feneix: "delegari ergo nomen S. ultimo".